
IYUN TO HALACHA

Real Questions Learned Real Well

Chukas HaGoyim
I Wan'na Be Like You!

TABLE OF CONTENTS & QUESTIONS



Q1: When does wearing popular styles become a problem of chukas ha'goyim, and when is it just normal clothing?

Q2: Karate, taekwondo, and yoga all include bows or specific poses. Are these problematic or are they just part of the activity?

Q3: Can one celebrate birthdays with cake and candles?

NOTE: In order to make the sugya clearer and more accessible, sometimes the order of the sources skips to different pages.

Source	Page
The source of the prohibition	
Shemos 23:24	5
Shemos 18:3	6
Understanding the prohibition and when it applies	
Sanhedrin daf 52b	7
Mishna, Avoda Zara daf 8a	8
Avoda Zara daf 11a	9
What counts as "chukim"? Which acts or customs fall into this category?	
Tosfos Sanhedrin daf 52a d"h rebbi & eleh	7
Tosfos Avoda Zara daf 11a d"h v'ee	9
What if there is a reason for the practice?	
Ran Avoda Zara daf 11a	10
Shu"t Maharik 88	11
Do you think there a practical difference, nafka mina, between the Ran and Maharik?	
Can something change over time, or once a practice was associated with non-Jews, it's forbidden forever?	
Tur Y"D Siman 178 and Bach there	12-15
Let's see the Halacha. Who does the Rama seem to pasken like?	
Shulchan Aruch Y"D 178:1	16
See the Gra who argues	
Biur HaGra ibid 1	17-18
Regarding adopting fashion trends:	
Igros Moshe Y"D 1:81	19-20
Kovetz Igros 152	21
Regarding hypnosis and karate:	
Nefesh HaRav, Likutei Hanhagos	22

Could decorating Shul's in flowers on Shavuos pose an issue?

The reason for the custom:

Rama O"CH 494:3	23
Mishna Berura ibid (10)	23
Shabbos daf 88b	24
Siddur Beis Yaakov, Seder Leil Chag Shavuos	25
Vayikra Rabba 53:3	26
See the Gra's opinion on the custom. Does it fit with his earlier opinion?	
Maaseh Rav 191	27
Perhaps there's a difference when the custom is logical	
Yosef Daas Y"D 348	28
Practically, what do people hold?	
Hilchos Chag B'Chag, Shavuos	29

QUESTION?

Ask one of the available RCK rabbis!

WE'RE HERE TO GROW AND LEARN TOGETHER!

הַחַי וְהַיּוֹסִי וְהַכְּחַדְתּוֹ: כד לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה

לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם וְלֹא תַעֲשֶׂה

כַּמַּעֲשִׂיהֶם כִּי הָרַם תְּהַרְסֵם וְשֹׁבֵר תִּשְׁבֹּר

מִצַּבְתֵּיהֶם: כה וְעַבַּדְתֶּם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

וּבִרְךְ אֶת־לַחֲמֶךָ וְאֶת־מִימֶיךָ וְהִסְרֵתִי מִחֲלָה

מִקֶּרְבְּךָ: ס שְׂבִיעִי כו לֹא תִהְיֶה מִשְׁכַּלָּה

וְעַקְרָה בָּאֶרֶץ אֶת־מִסְפַּר יְמֶיךָ אִמְלָא:

כו אֶת־אִמָּתִי אֲשַׁלַּח לִפְנֶיךָ וְהִמָּתִי אֶת־כָּל־

הָעָם אֲשֶׁר תִּבְאֵם בָּהֶם וְנָתַתִּי אֶת־כָּל־אִיבֶיךָ

אֵלַיךָ עֶרְף: כח וְשַׁלַּחְתִּי אֶת־הַצֹּרֶעַה לִפְנֶיךָ

וְגִרְשָׁה אֶת־הַחַי וְאֶת־הַכֹּנְעָנִי וְאֶת־הַחִתִּי

מִלִּפְנֶיךָ: כט לֹא אֶגְרְשֶׁנּוּ מִפְּנֶיךָ בִּשְׁנָה אַחַת

פֶּן־תִּהְיֶה הָאָרֶץ שְׂמֵמָה וְרַבָּה עֲלֶיךָ חֵית

הַשָּׂדֶה: ל מעַט מעַט אֶגְרְשֶׁנּוּ מִפְּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרֹה וְנִחַלְתָּ אֶת־

חַי וְיּוֹסֵא וְאֲשִׁיצִינוּ: כד לֹא תִסְגֹּד לְטַעֲוֹתֵהוּן וְלֹא תִפְלַחְנוּן וְלֹא תַעֲבֹד כַּעֲבֹדֵיהוּן אֲרִי פִגְרָא תִפְגְּרוּן וְתִפְרָא תִתְבַּר קִמְתָּהוּן: כה וְתִפְלַחוּן קִדְם יי אֱלֹהֵכוֹן וְיִבְרַךְ יֵת מִיְכְּלֶךָ וְיֵת מִשְׁתֶּיךָ וְאֲעֲדִי מִרְעִין בִּישִׁין מִבִּינָךָ: כו לֹא תִהִי מִתְּפִלָּא וְעַקְרָא בָּאֶרֶץ יֵת מִנֵּן יוֹמָךְ אֲשֵׁלִם (גא אֲשֵׁלִם): כז יֵת אִמָּתִי אֲשַׁלַּח קִדְמָךְ וְאֲשַׁנֵּשׁ (גא וְאֲתִבַּר) יֵת כָּל עָמָא דְאָתָּ אֲתִי לֶאֱגָחָא (קרב) בְּהוֹן וְאִמְסֹר יֵת כָּל בְּעָלִי דְבִבְךָ קִדְמָךְ מִחֲזֹרִי קִדְל: כח וְאֲשַׁלַּח יֵת עֲרֵעִיתָא קִדְמָךְ וְתִתְרַךְ יֵת חַי וְיּוֹסֵא יֵת כִּנְעָנָא וְיֵת חַתָּאִי מִן קִדְמָךְ: כט לֹא אֶתְרַכְנוּן מִן קִדְמָךְ בְּשִׁתָּא חַדָּא דִלְמָא תִהִי אֶרְעָא צִדְיָא וְתִסְגִּי עֲלֶךָ חֵית בְּרָא: ל וְעַד וְעַד אֶתְרַכְנוּן מִן קִדְמָךְ עַד דְתִסְגִּי וְתִחַסֵּן יֵת

רש"י

תו"ן, האמת נשרפת לפי שאין 'מיתה' בלא ח"ו, והאחרת משמשת כמו אחרת, חטאת, עשיית, וכן 'אָנְתָּא' התי"ו מודגשת, שהיא בזה במקום שמים, לפי שהיה לרץ שלשה תו"ן, שמים ליסוד כמו פִּיּוֹס פֶּת ה' (יהושע י י), מפת חֲלָהִים היא (קבלה ג י), והשלישית לשמוש: עורף. שינוסו מלפניך ויהפכו לך ערפס: (כח) הצרעה. מין שרץ העוף. והיתה מכה אותם בעיניהם ומטילה בזה ארס והם מתים (תנחומא יח). והצרעה לא עברה את הירדן (מכילתא דתנין דרשב"ה), והחתי והכנעני הם ארץ סיחון ועוג, לפיכך מכל שבע אומות לא מנה כאן אלא אלו. וח"ו, אף על פי שהוא מעבר הירדן והלאה, שני רבותינו במסכת סוטה (ט). על שפת הירדן עמדה חרקה בזה מרה"י: (כט) שוממה. ריקנית מזני אדם, לפי שאתם מעט ואין בכם כדי למלאות אותה: ורבה עֲלֶיךָ. ומרבה עליך"י: (ל) עד אשר תפרה. מרבה, לשון פרי, כמו פרו וקבו

(בראשית א כח)

(כד) הרם תהרסם. לאותם אלהות"ם: מצבותיהם. אנשים שהם מניבין להשתחוות להם: (ט) לֹא תִהְיֶה מִשְׁכַּלָּה. אס תעשה רצוניה"ם: מִשְׁכַּלָּה. מפלט נפלים או קוצרת את צניה קרויה 'משכלה': (ס) וְהִמָּתִי. כמו 'והמתתי', ומרגומו וְאֲשַׁנֵּשׁ. וכן כל מיכה שפועל שלה כפול אות אחרונה, כשהספך לדבר בלשון פעלתי יש מקומות שנוטל אות הכפולה ומדגיש את האות ונוקדו במלפ"ו"ם, כגון וְהִמָּתִי מגזרת וְקַמֵּס גִּלְגַּל עֲגָלָתוֹ (ישעיה כח כח), וְסָפַרְתִּי (קבלה כ כ) מגזרת וְסָבַב צִית חָל (שמואל א' ו טו), דָּלַתִּי (סליס קטו ו) מגזרת דָּלַל וְקָרַב (ישעיה יט ו), על פִּשִּׁים תִּקְרִית (שם טו טו) מגזרת תִּקְרִי לֵב (שופטים ה טו), אֶת מִי לְרִאֲתִי (שמואל א' יב ג) מגזרת רָצַץ עֲזַב דָּלִים (לוי כ יט), והמתרגם והמתי וְאֲקַטֵּל, טועה הוא, שאילו מגזרת מיתה היתה, אין ה"א שלה בפת"ח ולא מ"ם שלה מודגשת ולא נקודה מלפ"ו"ם, אלא וְקַמֵּס, כגון וְקַמֵּסָה אֶת הָעָם הַזֶּה (מדרש יד טו), והתי"ו מודגשת לפי שתבא במקום שתי

שפתי חכמים הקצר

פ. וְלֹא לְעֹבְדֵיהֶן (ראים). פא. קאי על 'עבדתם את ה' אלהיכם' (פסוק כה), שאך בתנאי זה 'וברך לחמך' וגו' וְלֹא תִהְיֶה מִשְׁכַּלָּה' וגו' (ראים). מב. כדי שלא תויק את ישראל (אמ"ש עפ"י אמרי נועם). מג. וגבול' הח"ו היה על שפת עבר הירדן המערבי (ביאורים למהר"ן). מד. אף ורבה' הוא לשון עבר, מכל מקום הוא"ו הופכה להבא (אמ"ש).

ובשרו לא ירחץ ונשא עונו: פ יח א וידבר
יהוה אל־משה לאמר: ב דבר אל־בני
ישראל ואמרת אלהם אני יהוה אלהיכם:

ג כמעשה ארץ־מצרים אשר ישבתם־בה לא
תעשו וכמעשה ארץ־כנען אשר אני מביא
אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא
תלכו: ד את־משפטי תעשו ואת־חקתי

תשמרו ללכת בהם אני יהוה אלהיכם:
ה ושמרתם את־חקתי ואת־משפטי אשר

לא יסחי ויקבל חובה: א ומלל יי
עם משה למימר: ב מלל עם בני
ישראל ותימר להון אנא יי
אלהכון: ג כעבדי עמא דארעא
דמצרים די יתבתון בה לא
תעבדון ובעבדי עמא דארעא
דכנען די אנא מעל יתכון לתמן
לא תעבדון ובנימוסיהון לא
תהכון: ד ית דיני תעבדון וית
קמי תשרון להלכא בהון אנא יי
אלהכון: ה ותשרון ית קמי וית
דיני די יעבד ויהון אנשא ויחי
בהון בתי עלמא אנא יי: ו גבר
גבר לכל קריב בשרה לא תקרבון
לגלגא עררא אנא יי: ז ערית אבוק

יעשה אתם האדם וחי בהם אני יהוה: ס ששי ו איש איש אל־
כל־שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה: ס ז ערות אביך

רשי

משפטי תעשו. אלו דברים האמורים בתורה במשפטי,
שאלו לא נאמרו היו כדאי לחומך (ויקרא סז: טו"ז): ואת
חוקותי תשמרו. דברים שהן גזירת המלך, שיתר הרע
משיב עליהם למה לנו לשומרן, ואומות העולם משיבין
עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת.
לכך נאמר אני ה', גזרתי עליכם, אי אתם רשאים ליפטור (סז):
אללכתם בהם. א' אל תפטור מתוכם, שלא תאמר למדתי חכמת
ישראל אלך ואלמד חכמת האומות (סז: טו"ז): ושמרתם
את חוקותי. לרבות שאר דקדוקי הפרשה שלא פרט
הכתוב בהם. דבר אחר, ליתן שמירה ועשייה לחוקים,
ושמירה ועשייה למשפטים, לפי שלא נתן (פסוק ד) אלא עשייה
למשפטים ושמירה לחוקים (סז: טו"ז): וחי בהם. לעולם הנא,
שאל תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת" (סז): אני
ה'. נאמן לשלם שכר (סז): (י) לא תקרבו. להזהיר הנקבה
חזרה, לכך נאמר לשון רבים (סז: טו"ז): אני ה'. נאמן לשלם
שכר" (סז): (י) ערות אביך. זו אשת אביו. או אינו אלא

(טז) ונשא עונו. אם יאכל קדש או יכנס למקדש, חייב על
טומאה זו ככל שאר טומאות" (סז: טו"ז): ובשרו לא ירחץ
ונשא עונו. על רחיצת גופו ענוש כרת, ועל כיבוס בגדיו צנזים
במלקות" (סז): יח (ב) אני ה' אלהיכם. אני הוא שאמרתי
בסיני אלני ה' אלהיך (שמות כ ג), וקבלתם עליכם מלכותי,
מעמה קבלו גזירותי. רבי אומר, גלוי וידוע לפניו שסופן
לנתק בעריות זימי עזרא, לפיכך נא עליהם צוירה אני ה'
אלהיכם, דעו מי גזר עליכם, דיין ליפרע ונאמן לשלם שכר" (סז: טו"ז): (ג) כמעשה ארץ מצרים. מגיד שמעשיהם של
מצרים ושל כנענים מקולקלים מכל האומות, ואותו מקום
שישבו בו ישראל מקולקל מן הכל (סז: טו"ז): אשר אני מביא
אתכם שמה. מגיד שאותן עממין שכבשו ישראל
מקולקלים מכולם" (סז): ובחוקותיהם לא תלכו. מה
הניח הכתוב שלא אמר, אלא אלו גימוסות שלהן, דברים
החוקקין להם, כגון טרטיאות ואטדיאות". רבי מאיר
אומר, אלו דרכי האמורי שמנו חכמים (סז): (ד) את

שפתי חכמים הקצר

וכל שכן משל מצרים, שהכתוב הולך ומוסיף, גושן מקולקלים יותר
ממצרים, וכנען יותר מגושן. דאם לא כן, כמעשה ארץ כנען למה לי
(ראים). ד. רצונו לומר מקום משחק והיחול (גרא). ה. רצונו לומר
שטטיתים שזורים להלחם זה בזה ולנגח איש את רעהו בקרנותיו (גרא).
ו. כגון גזל ורציחה (ראים). ז. הא למה לי, הא כתיב 'תשמרו' (ראים).
ח. הא למה לי הא כתיב (סז: טו"ז) 'את חוקותי תשמרו' (ראים). ט. ואם
כן איזה שכר המצוות (ראים). י. אף שדרך הכתוב לדבר בלשון רבים,
מכל מקום כיון שהתחיל בלשון יחיד 'איש איש', ומסיים בלשון רבים
'לא תקרבו', בא ללמד שהנקבה חייבת גם כן, ולא תאמר שהיא קרקע
עולם ותפטור (גרא). יא. כלומר, אם תבוא עבירה לידך ותתרחק ממנה
ולא תקרב לגלות ערוה, 'אני ה' נאמן לשלם שכר' כאילו קיימת מצוה,

יט. אבל אם לא אכל קודש ונלא) נכנס למקדש למה יהא חייב, וכי
בשביל שנטמא יהא חייב (גרא). כ. פירוש, אם לא טבל גופו ואכל
קודש או נכנס למקדש, חייב כרת. אבל אם לא כיבס בגדיו וזרקן
למקדש, פטור מכרת וחייב מלקות ובתורת כהנים לומדים זאת מקל
וחומר, מה טומאת מת החמורה לא ענוש הכתוב כרת אלא על טומאת
גופו ולא על כבוס בגדיו, טומאת נבילה לא כל שכן (ראים). ד'בשרו'
יתורא הוא, דהא לעיל (סז) לא כתיב כי אם 'ורחץ במים', אלא
למדרש דעל רחיצת גופו וכו' (מהרא"י). א. ד"ה" הוא מדת הרחמים
ראלהיכם' דין, וכתב שניהם יחד לומר דיין ליפרע מהחוטא, ונאמן
לשלם טוב לשומר המצוות (ראים). ב. רצונו לומר ארץ גושן, דאם
לא כן 'אשר ישבתם בה' למה לי (ראים). ג. אף כמעשה ארץ גושן,

וכ"ש בלבישת הקאפ"א שאין איסור בדבר ופשיטא ולא רמי לאותן השנוין בתוספ' שהרי טעם לבישתה ידוע בסימן היותם ממשיגים בחכמ' ההיא ואין לתלות לבישתה כ"א לתועלת הנמשך ממנו הן מחמת הכבוד הן מחמת ריוח ממון שמתוך כך יצא לו שם באותה חכמה ומאן דכאיכ ליה כיבא ליזיל לזותיה ובכה"ג לא שייך לאסור מאחר שהדבר מוכיח שאין מתכוין להתדמ' אליה וגם הם לא הנהיגו זאת אלא לכבוד' ולתועלת' וכדפי'. וגדולה מזו אמרו בשילהי פרק כמה אשה (סז, א) וכן בחולין בשלהי פרק כהמ' המקשה (עז, ב) דכל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי ואפי"ג שהרגילו בו האמורי' מדהוצרך לומר דאין בו משום דרכי האמורי, וכן שנינו בתוספתא⁴ האומר אל תפסוק בינינו פן תפסוק אהבתינו יש בו משום דרכי האמורי ואם מפני הכבוד מותר עכ"ל התוספתא הרי לך דכל שהוא משום תועלת וכבוד מותר ואפי"ג דהרגילו בו דאמורי' משום חוקם אפילו הכי כיון שאינו מתכוין אלא מפני הכבוד מותר, כ"ש הכא שאין מתכוין אלא לתועלת' וכבוד' וגם הם לא הרגילו בלביש' הקאפ"א ההוא אלא לתועלת' ולכבוד' לא משום חק כלל ועיקר⁵.

עוד נלע"ד להביא ראיה להחיד מדינתא בבריית' ומייתי לה בפ' הגחל בתרא (ב"ק ק"ג, א) גבי בגד של כלאים אסור להבדיל בו את המכס וכו' רבי עקיבא אומר מותר להבדיל את המכס וכו' וראיתי בהגהת סמ"ק אחד ריש מפרשים דמאן דשרי להבדיל בו דהיינו להראו' בו שאיננו יהודי וכגון במכס שאינו מוטל אלא ליהודי' וע"ז נחלק החולק ואמר בכי האי גוונא אסור מידי דהוה אשינו ערקתא דמסאנא דשילהי פרק בן סורר ומורה⁶ (עד, ב) ומדברי המתיר נלמד ק"ו לנדון שאנו עומדי' עליו (ג) דהשתא אפילו במקום שנראה ככופר ח"ו בלבשו בגדים האסורי' לישראל דבר תור' אפי"ה מותר היכי שאינו מתכוין ללבוש ואין בה משום איסור כלאים ואפי"ג דלבוש בגדים האסורי' לישראל מ"מ במקור הפסד ממון לא גזרי בגון להבדיל בו את המכס ואפי"ג דפשיטא ולא מיירי במקור סכנה כלל מדפריך עלה דהא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא אפי"ה מותר משום ריוח ממון⁷ למ"ד דבר שאין מתכוין מותר כדאית' התם, כ"ש וכ"ש הכי שיש להחיד לבישת הקפ"א במקום ריוח ממון שהרי אין בה משום חשש איסור ולא דאוריית' ולא דרבנן, ולא שייך למימר דנראה ככופר ח"ו כדשייך התם לגבי כלאים. ופשיטא דע"כ לא קמפלגי תנא קמא ור"ע אלא דמר אסור משום איסור כלאים עצמו ומר שרי דקסבר דבר שאין מתכוין מותר אבל אי לא הוה ביה משום איסור כלאי' עצמו, אפי"ה דהוה שייך ביה משום מראית העין דנראה ככופר ח"ו אפי"ה שרי כדמשמע שם בהדי' כדקאמר בשלמ' לענין כלאים בהא פליגי דמר סבר דבר שאין מתכוין אסור וכו' משמע ולא אסור אלא משום טעם דאיסור כלאים ולא מטעם מראית העין דהוה פשוט

לע"ד נראה דדבר (א) פשוט ולא לאסור משום חק אלא בא' משני חלקים האחד הוא הדבר אשר אין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק. וכדפי' רש"י בפ' חומש בפרש' קדושי'¹ ח"ל חקים אלו גזרות המלך שאין להם טעם לדבר עכ"ל. והדמבין כתב ח"ל החקים הם גזרות המלך אשר יחוק במלכותו בלי שגילה תועלתם להם עכ"ל. הרי שהושוו שניהם ולשון חק משמע דבר אשר טעמו נעלם אלא שרש"י תפס בלשונו כאלו אין בו טעם כלל לא נסתר ולא נגלה. והרמב"ן תפס עליו בכך ואמר שיש טעם אלא שאין נגלה ובכיצד בזה הוא שהזכיר² תור' שלא לילך בחקתיה' דכן שהוא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה אלא שהם נוהגי' כן אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם³ דאלי"כ למה יעשה דברים התמוהים האלה, ותודע דכן הוא שהרי כתוב בסמ"ג במצור' חקת הגרים⁴ ח"ל במסכת שבת⁵ מונה כל מה שהיה קבלה ביד חכמי' מחקתיה' ודרכי האמורי. ושם עיינתי בתוספת' דשבת⁶ ולא תמצא שם אפילו אחד שלא היה ניחוש או דבר תימה אשר לא יודע טעמו כאותם שמביא התלמוד בסו"פ כמה אשה (שבת סז, ב) כגון גז גדי וסיעוק לא, והאומר לעורב צרח וכן שחטו את התרנגול שקרא ערבית וכו' ויותר מהמה כפליים וכולם כיוצא בהם שאין בהם לא טעם ולא סברא ידוע ומעט מהם אזכיר וכהנה רבות, המספר קומי וכו' המגודת בנה בין המתי' וכו' המונה ומשליך צרורי' לים או לנהר והמספק והמטפח לשלהבת וכו' וכן הפוקק את החלון וכו' וכהנה רבות מאד וכולם דבר נחוש או דבר תימה דה שכתוב בסמ"ג ששנה בתוספתא חקתיה' ודרכי האמורי, חקתיה' הם דברי' התמוהי' ודרכי האמורי הם הנחושים ואם כי ככולם שנה שם הרי זה מדרכי האמורי, או פירש לנו הסמ"ג ששני דרכי האמורי יש אחד משום נחוש ויש אחד משום חוקי' הגרים. וענין השני יש לאסור משום חק' הגרים לפי הגלע"ד הוא הדבר אשר שייך בו נדנד פריצת גדר הצניעור והעונה ינהגו בו הגרים גם זה אסור ואס"ג הלכ' כתנא' דבריית' דספרי⁷ דקתני שלא תאמר הואיל ויוצאין בארגמן אף אני יוצא בארגמן וכו', הואיל ותצאין בקלוסין אף אני וכו' שדברים הללו דברי' שחזק וגאווה הם ולא באלה חלק יעקב אלא דברי' ישראל ודרכם להיות צנעני' וענוים ירשו ארץ ולא לפנות אל רהבי', ואף גם זאת נראה דהיינו דווקא כשהוא עושה כדי להדמות אליהם ולא לתועלת' ידוע⁸ כדמשמע הלשון דקאמר שלא תאמר הואיל והם יוצאי' וכו'. ולא קאמר סתם שלא יצא בארגמן או בקלוסין כמו שהם יוצאי' אלא ודאי נז'א' ולא שייך לאסור משום הולך אחר חקתיה' אלא היכא שהדברי' מראים שהישראל מתרמה אליה' כגון שעושה מעשה התמיה אשר אין לתלות טעם בעשייתו אלא מפני חקם כדפי' לעיל לחלו"ה וכן האומר הואיל והן יוצאין וכו' הוא מכין להתדמ' אליה' כדפי' אבל בענין אחר לא.

חילופי גי'טאות ותיקוני טעויות: (א) צ"ל שהזהירה. (ב) צ"ל ובתוספתא דשבת (סמ"ג). (ג) צ"ל אם (ביי). (ד) צ"ל כתנא. (ה) מיותר. (ו) צ"ל שאינו.

1. פרק י"ט, י"ט. 2. ע"י רמ"א יד"ד סי' קעח שכתב טעם אחר. 3. לאורן. 4. פ"י. 5. דברים פרשת ראה פסוק כט. *5. ב"י יד"ד סי' קעח ח"מ סק"א ורמ"א ע"ש ובבהג"רא סק"ו. 6. שם פ"ח הלכה ד. 7. משמע דעת רבנו דאף בדבר חוק מותר כשהוא מתכוין לכבוד ודברים לא התחזק ד"ו ולא החזיר אלא כשכל מהנחם משום כבוד ותועלת וכו' ברמ"א וע"י משי"כ בהערה 2. 8. ר"מ ורמ"א שם. 9. ע"י רא"ש שם סי' יא ות"ה סי' רצו ושייך סי' קנז סי' י. 10. לקמן ביאר הוכחות וכלבש כלאים אין לך לבוש גזי גדול מזה, ומ"מ מותר כיון שמכין לריוח ממון ואינו מתכוין להתדמות להם וצ"ל לפי' ואף שמכין להיראות כגזי מ"מ כיון שהוא אינו חפץ בכך מותר.

ומכאן הרי"ן מקדושין ריש האומר (מ). ד"ה לא יהיה) בשם בעל מפיסות דהני מילי כשלקח סודי משלם אבל אם לא לקח סודי משלם איש מוציא ממנו והייט דלמרינק (קדושין עג.) דרסה בר כר פנה יסב ווד לרר למצוי ליה

א. אסור ללכת בחוקות הגוים ואין צריך לומר שלא לקסום ולנחש ולעונן (ב) שכל אלו מפורשים בתורה דכתיב (דברים יח ט-יא) לא תלמד לעשות כתעבות הגוים ההם לא ימצא בך מעביר בגו וכתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים. אלא אפילו מנהג שנהגו הגוים אסור לילך בו דכתיב (ויקרא יח ג) ובחוקותיהם לא תלכו (א) וכן כתב הרמב"ם אין הולכין בחוקות

שלא לקטום וכו' שכבר מסופק אימרוס בחזרה שעליהם נאמר לאו זה דוחקוקותיהם לא תלכו אלא אפי' מנהג שנהגו וכו' חס דבור:

קענען (א) וכתב הר"ן פרק קמא דע"ז דף (שס"ח) (ב) ד"ה ישראלי דלא אסורה תורה אלא חק עבודה זרה או רבנים של הבל וכתלה וכולן יש בהן צורך ע"ז אבל רבנים של טעם שרי ולכך שורפין על המלכים ולית בה משום דרכי האמורי ריש בזה כבוד למלך לשדוף כלי תשמישו שלא ישתמש בהן אחר עכ"ל. ומהר"ק כתב שורש פ"ח דאין לאסור משום חק אלא באחד משני פנים האחד הוא

קצת (ב) שכל אלו מפורשים בתורה. להם למד אצל שאר חכמי הגויים אף שכלל נחם שכתב והמקוריים לא כלו ודמיון חלל חקוק אין מפורשים בתורה והם ראויים להעמית מקילין זו כמו שכתב בסוף סימן זה שחילוק בקרבן למלוה וכו' וזהו המורה מפרה אחת עד שכתב וכתבם:

[י] מוציאין ססנו בעל ברוח, וכתב הר"ן דהיי סילי כשלוקח בוזי דמשלח אבל אם לא לקח בוזי דמשלח אין מוציאין ממנו וכתב המגיד משנה שאפילו קנה במעות המשלח אם שלח יד כהם במני דעים או שאמר בפניהם שהחזיר בו משליחותו קנה לעצמו לרבויה הכל וכן כתב רבינו ירוחם ונמוקי יוסף חילק וצ"ח בבית יוסף שהביא כל זה, ועיני דענים הללו הם בחושן משפט סימן ס"ט (א"ט) (א"ט) ע"ש:

כֵּנֶחַ אַן עֵץ מִסּוֹךְ נִגְזַח שׁוּתִי שֶׁכִּי (תְּהִלִּים סט יג) תִּרְנֵם הַתְּרֻמָּה חֲמִידָהּ רֵאשִׁית לְמִשְׁחֵי כִּדּוֹת בְּבֵית סִימְכֹה:

הם לשם תורה שלהם וסמכים פירשו מה המעשים והחוקות שהורגו לפשות לשם תורה נפרק כמה אשה ונתוספתא דשבת מונה כל מה שהיתה קבלה עד סמכים שהיו מתוקפיהם ואין להוסיף עליהם כי אין מסגרת רק בקבלה פיר' וכן כתב הסנהדות מיימני בשם פרק י"א דעבודה זרה בקצרה ומצינו דם יוסף סוף סימן זה אלא משמע דאין אישור בשאר מנהגים המיוחדים לגוים דלמא אלא הפיקר שכל מה שמוסר להם נרץ ישראל

הגוים ולא מדמין להם לא במלבוש ולא בשער וכיוצא בהם (ו) (א) אלא יהיה הישראל מובדל מהם וידוע במלבושו ובשאר מעשיו כמו שהוא

לחיות נבדל מהם אפי"ס שאינו נזכר בדברי רש"י וז"ל כי רש"י וז"ל הכירו הדברים שהיו טהורים הגוים באותן הימים והוא הדין בכל מנהג הגוים שנחשדו בכל החמשים שרץ ישראל לחיות נבדל ממהנהגם במלבוש מנהג דמיון והכי איתא להדיא בפרי פרשת ראש (פסקא כט) על פסוק השמר לך פן תנקש אחריהם (דברים י"ג) שלא תאמר הו"ל והם יוצאים מצרימה (ח) הו"ל והם יוצאין מצרמנן אף אני אלא מצרמנן הו"ל והם יוצאין בתלסין אף אני יוצא בתלסין ופירוש תלסין כתב הרמב"ם בפרי מנין המלות דלא תפסה סימן שלשים זה לשון והוא מין ממני דין הפרשים וכבר ידעת לנכון הנבדל (נמיה א) על כל הלוכדים מלבוש נכרי וכו' ע"פ שם ומכל מקום נראה דאין הדברים המפורשים בדברי סמכים פרק כמה אשה ונתוספתא דשבת ויתר מקומות אפי"ס שאין הגוים טהורים עכ"ל בהם במקום מקומות אסור לישראל לנהוג בהם דכיון שכבר היה קצת חוק זה לשם תורה שלהם נראה כמורה להם ולמורמנן אס טהור באותן מנהגים שהיה חוק מקדש. וע"פ כמה שכתב מהר"ק בשורש פ"ח שהארץ דין זה ומצינו דם יוסף ופסק כן הרב טהרה שולמן פרוך (פ"ח): **כתב באגדה פרק כמה עומתין (פ"ח) אלא דלית** על כנפים נעל התפילין מעל ראשו (שם פ"ח) כי פטור זה לא היה נראה כנפסר אבל לש"י פרקא דמסאני נראה כנפסר דוקא שהיו טהורים ומהנהגה כדי שיהיו כסורים שכפר אז אסור לכל ראשי רש"י מתירין ללבוש בגדי שטרייה"ט בעצת הסכנה כדי שלא יבטו שהוא יהודי וזה ליכא חילול השם דוקא שפסור נקטם שלא יהא שטטן דוקא מפני טורח גדול וכו' וע"פ דין זה בתשובת מהר"ק שורש פ"ח ולפ"ל סוף סימן קנ"ז:

נ' ופ"ש ולא מדמין להם לא במלבוש וכו' עד לא ילבש וכו'. והנה מפרש לא ילבש במלבוש המיוחד להם לפרש מ"ש לא במלבוש.

דרכי משה

גוים שרצונותיהן אדומות ושל ישראל שחורות וזה המנהג היה משום צניעות ראין דרך ישראל להיות אדום לבושו וצבע השחור הוא מורה על ההכנעה ושפלות כמו שאמר (תנינה טו) מי שיצור מתגבר עליו ילבש שחורים וכו' ולכן נהגו ישראל בשחורים וכן רבו שהוא דרך שחץ ונאוה כי אין זה חלק יעקב בן אבל מנהג שנהגו ישראל במלבוש והגוים במלבוש אחר אם אין אותו של ישראל מורה יותר על הצניעות מאותו של גוי אין שום איסור לישראל ללבוש במלבוש של גוים מאחר שהוא דרך כשרות וצניעות כאותו של ישראל עכ"ל והאר"י בתשובה משמע דכל האיסור אינו אסור אלא כשהוא עושה כדי להדמות אליהן בלא תועלת אחרת אבל ע"י תועלת שרי כדלעיל:

פרישה

(ג) אלא יהיה ישראל מובדל מהם וידוע במלבושיו. ע"פ דרישה מ"ש כס מהר"ק ולפי זה נראה דמה שכתב הרמב"ם אפי"ס לא ילבש מלבוש

דרישה

קעז (א) אלא יהיה הישראל מובדל מהם וידוע במלבושיו. זה לשון מהר"ק שורש פ"ח לא בא הרמב"ם לחייב להשתנות מן הגוים עכ"ל שהרי כתב אחר כך לא ילבש במלבוש המיוחד להם ולמה לו לומר המיוחד להם לישראל לא ילבש במלבוש הדומה למלבושם

הגהות והערות

(ז) ב"ה במהר"ק ובכ"י ופ"ר. ובדפוס חזית "א"י ליתא. תמחק ע"פ חידושי הגהות דפוס דיהנפורט ולכן הקמטנו בסוגריים צנורות: (ח) בפ"ח שם הנהגה הו"ל והם יוצאים באבטיגא א"ף אני אצא באבטיגא הו"ל והם וכו' (ט) בפ"ח דרין פרק בן מורד וכו' (ע"כ) שפירש שם הו"ל דאפילו לשני ערקא דמסאני אסור וז"ל שאם דרך הגוים לקשור כן חרץ ישראל בענין אחר כגון שיש צד יהודית בדבר חרץ ישראל להיות צנועים אפילו שיעי זה שאין כאן מזה אלא שיעי מנהג בעלמא יתר את השם כפי חכיו ישראל עכ"ל.

בשורש פ"ח דאין לאסור משום חק אלא נאמד משני חלקים האחד הוא הדבר אשר אין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק וכדפירש רש"י והרמב"ן בפרשת קדושים (ויקרא י"ט ג) דכיון שהוא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה אלא שהם טהורין כן אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומורה להם דלא לא קן למה יעשה בדבריהם התמוהים ההם ומדע דין הוא שהרי כתב פמ"ג במלות חוקות הגוים (לפ"ק: י פ"ד) וז"ל נמשכת שבת דין מונה

כל מה שהיתה קבלה עד סמכים מתוקפיהם ודרכי האמורי ושם פיימנו נתוספתא דשבת (פ"ח—ט) ולא תמלא שם אפילו אחד הן שלא היה נישום ולא דבר פיימה שלא נדע טעמו כמותן שמיא התלמוד בסוף פרק כמה אשה יוצאה (פ"ח) ויזכר מהמה כפלי וטלס וטלס כיוצא בהם שאין בהם לא טעם ולא סגור ידועה וטלס דבר נישום או דבר פיימה זה שכתב פמ"ג ששנה נתוספתא חוקותיהם ודרכי האמורי חוקותיהם הם התמוהים ודרכי האמורי הם הנישומים ואם [כ"ז] ונכולס שנה הרי זה מדרכי האמורי, (א"ז) ון פירש לט הסמ"ג ששני דרכי האמורי י"א אחד משום נישום ויש אחר משום חוקות הגוים. וע"פ השני אשר י"א לאסור משום חוקות הגוים לפי הנראה לפ"ד הוא הדבר אשר שייך בו פריאם דרך הנישומים והענינה ונהגו בו הגוים גם זה אסור אם הלכה כהנה דברייהם דפרי (דברים פ"ח) אלא פסקא (ט) דקמ"י שלא תאמר הו"ל והם יוצאין מצרמנן אף אני אלא מצרמנן הו"ל והם יוצאין בתלסין אף אני וכו' שדברים הללו דברי שחן ונאוו הם ולא נאלץ חלק יעקב אלא דברי ישראל ודרכם להיות נישומים וענינים ירשו חרץ ולא לפטם אל רבדים ואף גם זאת נראה דהיינו דוקא כשהוא עושה כדי להדמות אליהם בלא תועלת אחרת ודקדק מלשון רש"י טו שפירש מנהגן [של] ישראל במלבוש אחד והגוים במלבוש אחר אם אין מלבוש הישראלי מורה על היותם או על הנישומים יותר מאותו שהגוים טהורין כן אין טעם לאסור לישראל ללבוש לטעם הנכונן בין הגוים מאחר שהוא דרך כשרות וצניעות כאותו של ישראל: **ובתב עד שמה שכתב הרמב"ם שיהיה הישראל מובדל מהם וידוע במלבושו לא נא לחייב להשתנות מן הגוים על כל פנים שהרי כתב אחר כך לא ילבש במלבוש המיוחד להם ולמה**

כנ"ל. ומכלה אחר דרך כלל ולא מדמין להם לא במלבוש וכו' והנה מפרש לא ילבש במלבוש המיוחד להם לפרש מ"ש לא במלבוש.

הדבר שאין טעמו נגלה רכיון שהוא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה אלא שהם טהורין כן אז נראה ודאי שנמשך אחריהם ומורה להם דאם לא כן למה יעשה בדבריהם התמוהים ולכן המנהג שהנהיגו האומות שכל אחד שהוא נעשה מוסחה ברפאות בתחלה לובש מלבוש כמין קאפ"א אין איסור לישראל דהרי טעם לבישתה ידוע לסימן היותו משיגי החכמה ההיא ואין לתלות לבישתה רק לתועלת הנמשך ממנה הן הכבוד הן המון שמתוך כך יצא לו שם באותה החכמה ומאן דכאיב ליה אויל לבי אפיא (ב"ב מ"ג). והמנהג השני אשר יש לאסור משום חוקות הגוים הוא הדבר אשר שייך בו פריצות ונהגו בו הגוים גם זה אסור כי ההיא דאמרינן (מנחות ט"ז) לא תשנה ערקא דמסאני ופירש האלפסי (שם י"ז) שמנהג של

פרישה

(ג) אלא יהיה ישראל מובדל מהם וידוע במלבושיו. ע"פ דרישה מ"ש כס מהר"ק ולפי זה נראה דמה שכתב הרמב"ם אפי"ס לא ילבש מלבוש

דרישה

קעז (א) אלא יהיה הישראל מובדל מהם וידוע במלבושיו. זה לשון מהר"ק שורש פ"ח לא בא הרמב"ם לחייב להשתנות מן הגוים עכ"ל שהרי כתב אחר כך לא ילבש במלבוש המיוחד להם ולמה לו לומר המיוחד להם לישראל לא ילבש במלבוש הדומה למלבושם

הגהות והערות

(ב) תיבות יולכן נהגו וכו' עד חיבות חלק יעקב נוספו ע"פ ד"ם כתי"י. (ג) ע"פ במהר"ק שם שכתב דאיכא נפקא מינה בין פירוש רש"י להסבין. ופירוש רש"י משמע דאין בו טעם כלל לא נסתר ולא נגלה. והרמב"ן חס עליו בכך ואמר שיש טעם אלא שאין נגלה: (ד) פ"ח דרין פרק בן מורד וכו' (ע"כ) שפירש שם הו"ל דאפילו לשני ערקא דמסאני אסור וז"ל שאם דרך הגוים לקשור כן חרץ ישראל בענין אחר כגון שיש צד יהודית בדבר חרץ ישראל להיות צנועים אפילו שיעי זה שאין כאן מזה אלא שיעי מנהג בעלמא יתר את השם כפי חכיו ישראל עכ"ל.

לא יגדל ציית ראשו וכו' לפרש מ"ש ולא כעצרו. ולא יצנה מקומות וכו' לפרש מ"ש וכיוצא בהם:

ד' ופ"ש ולא יגדל ציית ראשו כמו ציית ראשו ולא יגלה וכו'. נראה דמלת מילי קאמר וכדליתא בתורת כהנים שהנאצי

דברי ר"י בן נחירא ופירש שלא

מנחור שלא יגלה סביב ראשו כהרס

כמו חררה והוא מלשון גלגל

כדליתא בערוך ערך סר חוה נקרא

גלויים. ושלא מגדל ציית בלא שום

גילוח. ושלא מקפר קומי וכו' שנגלה

השער מכנגד פניו וכו'. וזה שכתב

הרמב"ם ולא יגדל ציית ראשו כמו

ציית ראשו והוא שמגדלין השער לני וליופי כמו הנפולות דרך שכן

וגאווה אי נמי לשם עטדה וזה, ולא יגלה מן הצדדין וכו' וזה שלא

מנחור ונקרא גלויים, ולא יגלה השער מכנגד פניו וכו' וזה הנקרא

מקפר קומי. ודלא כפירוש בית יוסף דלא יגלה מן הצדדין וכו' הוא

פירוש למה שכתב סמלה דלא יגדל ציית ראשו וכו' לפירושו משמע

דעידול השער בלא שום גילוח מהנהך גילוח גלויים ונקרא ומקפר

קומי אין ט' אסור ונראה לי דלא דק אלא כדפירשתי ודוק: ויניח

הפרע פלאחיו כמו שעושין הן. כ"ל:

ה' ופ"ש ולא יבנה בבנין היבילות ש"ל ע"ז וכו'. כספ עליו

מדאמרין בספר עשרה יוספין [ב] מ' מאות [א] ילדים היו לו לדוד וכולם בני יפת תואר היו וכולם מקפריס קומי דהיינו שהיו מקפריס ומגדלים גלויים

היו משמע דהוא מילתא קאמר שהיו מקפריס קומי דהיינו שהיו מקפריס ומגדלים גלויים

אם היו מקפריס קומי דמשמע דהיינו שהיו מקפריס קומי דהיינו שהיו מקפריס ומגדלים גלויים

כל קביעות הראש ואין מניחין שער אלא כאלה שער מקפריס קומי דהיינו שהיו מקפריס ומגדלים גלויים

ונראה שכל זה קמח בני ספרד לגלם קביעות כל הראש ולהאית שער כאלה שער מקפריס קומי דהיינו שהיו מקפריס ומגדלים גלויים

זה אין ט' אסור כלל ומכל מקום כיון דנפק מפומיה דהרמב"ם לאיסור אין להקל מדבר ועוד דמחוספסת דשם פרק ו' (ה"א) מניח

אלו דברים מדרכי האמורי המספר קומי והעושה גלויים משמע דמילי נינהו וכדברי הרמב"ם ז"ל: ופ"ש ולא יגלה השער מכנגד

פניו מארון לארון ויניח הפרע. נקוף פרק מרובה (כ"ק פג.) ונסוף קוטה (מט.) מניח המספר קומי הרי זה מדרכי האמורי ופירש

רש"י מקפר קומי. קמי שער שפניו ומניח גלויים מאחוריו: מדרכי האמורי. שהם מניחין גלויים לשם ע"ז: ונסוף מרובה כתב

(רש"י ד"ה מדרכי) לישנא אחרינא דרך רומיים לגלם שער למעלה מן הארון בתשבות הגאונים עד כאן דברי הרמב"ם כלשונא קמא וכן

פירש הערוך (פ"ק קמ') ח"ל כגון מלכות יון שקולצין שער ראשיהם מלפניהם עד הארון כלפי מלח כולו ומניחין השער שכנגד העורף

נוסף [ב] ומתפור לאחוריהם: ופ"ש ולא יבנה מקומות בבנין היבילות ש"ל ע"ז וכו'. כתב עליו הראב"ד (שם ה"א) איני יודע

פרישה

המיוחד להן הוא פירוש למה שכתב סמלה ידוע מלגשו דהיינו דוקא מלגש

המיוחד להן ולא גרסינן ולא ילגש ט"ו אלא לא ילגש בלא וי"ו וכן הוא שהיה

מניחין אלא לפי מ"ש בספר ריבט ט"ו בכל הספרים אי אפשר לפרשו הכי

ולרץ לומר דריבט קמיל ליה דהכי פירשו דמלגש שנוכחין פתח לרץ שיהיה

ידוע ט' וממיל מהן. ולגש מלגש פירש ט' איט אסור אלא מיוחד להן אי

נמי כשדר בין הגוים דשיך לטעות ולומר שגוי הוא אסור לגש כי אם מלגש

מיוחד וזה שכתב ולא מדמין להן וק"ל: (ג) ולא יגלה מן הצדדים. וזה

פירוש מ"ש שלא יגדל ציית ראשו וכו' ופירש רש"י יב' דהיינו אי שגלה מן

הצדדין וכו' או מכנגד פניו וכו'. כ"י. פירוש זה איט מוכרח כי נראה לע"ד

דמתי קאמר דאסור לגדל ציית כמו ציית שיהא אף שאיט מלגש כמו שמגלחין

הן. ואח"כ אמר דלא יגלה כמו שמגלחין הן אף שאיט מגדל ציית ראשו כמו

דרישה

אלא ודאי שלא נאסר אלא מלבד שכבר נתייחד להם ופרשו הישראלים ממנו מפני צניעותן או מפני דבר אחר כיון שכבר נתייחד להן מפני

גיוותן ופרשו הישראלים ממנו מפני יהדותן או כשלוש הישראל נראה כמורה להם ונמשך אחריהן אבל כשאנו מלבד מיוחד להם על דרך

זה אין הישראל חייב להשתנות כלל ועיקר עכ"ל ובית יוסף הביא:

חדושי הגהות

קצח [א] מע"ג דכבר כתב לעיל ואין מדמין להם מלגש וכו' ושיהיה ידוע מלגשו כתב הפרישה (א"ת ט' דלרץ לומר דהכי פירשו דמלגש שנוכחין פתח

לרץ שיהיה ידוע וממיל מהן ולגש מלגש פירש ט' איט אסור אלא מיוחד להן אי נמי כשדר בין הגוים דשיך לטעות ולומר דגוי הוא אסור לגש

כי אם מלגש מיוחד וזה שכתב ולא מדמין להן עד כאן: [ב] בפרק עשרה יוספין הוא (קדושין דף ט:) אלא שם לא קאמר רק ד' מאות ילדים וכן

היא בטעמיה (כ"ה. מט.): [ג] הביא כתב דלרץ לומר ויניח הפרע מלגשו כמו שעושין הן:

הגהות והערות

ין בבבבא כתי' ובפרט שליוקיי הגירסא אלא יהא הישראל מובדל מהם בספרו ובדעותיו לא ילבש מלבוש המיוחד. ובפרט ספרד ואי אל חגרה הנוסח

כלפניו, אלא במקום ילא" ילבש כתוב ילא" ילבש. ועין פרישה אות ב: [א] בן הגירסא בב"י דפריד, ובפרט הגירסא ח' מאות ילדים. ואפשר לומר

דתיבת "מאות" הוא ט"ס וצ"ל ח' ילדים, וכן טובא נוסח זה לקמן בבית יוסף: [ב] לפאורה נראה דתיבת "דשי" ט"ס: [ג] בערוך לפנינו "מטה".

אולם בערוך השלם "נוסף":

מהו זה אם יאמר שלא יעשה לזרות כמו שהם עושין או שלא יעשה שם חמנים ידן סימן לקבץ ב הרעם דרך שהם עושים עכ"ל: וכו' וכו' העושה אחד מאלו וכיוצא בו לוקה. אפי"ג דנלאו אחד לא יעשה כל הדברים אלו לא תשיב לאו שכללות משום דכונה משם אחד מתקרי דהיינו הולך בחוקות הגוים וכו' וכו' שפירוש המשנה כתב בפרק קמא דע"ז (סז) על הנלווים תפסות מה אסור לנו מן הפורה כדי שלא נדמה כהם אבל אין חייב עליו מלקות אלא שם טו הפלות עכ"ל ונראה שטעמו משום

מהו זה אם יאמר שלא יעשה לזרות כמו שהם עושין או שלא יעשה שם חמנים ידן סימן לקבץ ב הרעם דרך שהם עושים עכ"ל: וכו' וכו' העושה אחד מאלו וכיוצא בו לוקה. אפי"ג דנלאו אחד לא יעשה כל הדברים אלו לא תשיב לאו שכללות משום דכונה משם אחד מתקרי דהיינו הולך בחוקות הגוים וכו' וכו' שפירוש המשנה כתב בפרק קמא דע"ז (סז) על הנלווים תפסות מה אסור לנו מן הפורה כדי שלא נדמה כהם אבל אין חייב עליו מלקות אלא שם טו הפלות עכ"ל ונראה שטעמו משום דחשיב ליה לאו שכללות מכל מקום על דבריו נחיתו ידן לקמן יתיר מעל דבריו בפירוש המשנה:

ב מי שקרוב לפלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולדמות להם פותר בכ"ז. סוף פרק מרובה (פג) וסוף סוטה (פז): הניא אנטולג בר ראובן הנירו לפרק קומי מפני שקרוב למלכות היה ומהו יד ללמוד לכל שאר דברים והכי נמי קמי התם של בית רבן גמליאל הנירו להם ללמוד חכמה וינית מפני שקרובים למלכות היו. וזה לשון הרמב"ם (פ"א מהפ"ז ה"ג) ישראל שהיה קרוב למלכות ואריך לישב לפני מלכיהם והיה לו גנאי לפי שלא ידמה להם הרי זה מותר ללבוש במלבושיהם ולגלגל כנגד פניו בדרך שהן עושין: ואם תאמר כיון דמדאורייתא אסרי הך מילי ומילקא נמי לקי עליהו היאך היה כח בד חכמים להמיר אסור תורה לקרובי המלכות ויש לומר דמשום הלאה ישראל ידן כח בידם להמיר דכשיש ישראלים קרובים למלכות עומדים בפרק לנצל הגזירות וכדאשכחן ברי ראובן קן אלטרונלי במסכת מעילה (יז) וכההוא גברא דליפתא בפירקא דחסידי (פגפ"ג כג) והנהו מ' ילדים שהיו נלוד שהיו מספרי קומי ומגדלי טלריה הך נמי משום הלאה ישראל שרו להו דהו זלו בראשי גייסות לבצומי הארצים. ועוד יש לומר שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמה וכתבה ובחוקותיהם לא תלכו ומקרה הדבר לחכמים והם אסור דברים אלו לשאר בני אדם ולא ראו לאסורם לקרובים למלכות וקרא דובחוקותיהם לא תלכו יתקיים בקרובי מלכות דברים שאינם מעלים ולא מורידים לענין קורבתם למלכות: בתבוב הגהות מיימוניות בפרק י"א מהלכות פ"ז (ה"א) בשם רא"מ (יראם השלם פ"י ע"ג) דמקביל אין להוסיף על מה שנת חכמים שהיה קבלה בידם שהוא מחוקות הגוים וכתב סמ"ג (סז) במסכתא דשבת (סז) מונה כל מה שהיה קבלה ביד חכמים מחוקותיהם ודרכי האמורי עכ"ל ובאמת שהרבה דברים שניים באותה חקפתא שיש בהם משום דרכי האמורי והרבה בני אדם נכשלים בהם ואין איש שם על לב ושמה משמע להו שאין לחוש משום דרכי האמורי אלא לדברים שהוכחו בגמרא בלבד וכל שאר דברים השניים במסכתא הווי דלא כהלכתא דאם לא כן לא הויה שפיק תלמודא מיימוני:

מלכיהם והיה לו גנאי לפי שלא ידמה להן וכו' ואין ספק דמפי השמועה למדנו כן פירוש הללו דובחוקותיהם לא תלכו:

פרישה

תורה ויש לומר משום הלאה נפשות ידן כח בידם להמיר שומדין בפרק לנצל הגזירות והנהו מ' ילדים של דוד שהיו מספרי קומי ומגדלי טלריה נמי מהאי טעמא שרי להו דהו זלו בראשי גייסות לבצומי הארצים. ועוד יש לומר שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמה וכתבה ובחוקותיהם לא תלכו ומקרה הדבר לחכמים והם אסור דברים אלו לשאר בני אדם דוקא וקרא דובחוקותיהם יתקיים בקרובי מלכות כשאר דברים שאינם מעלים ולא מורידים בקורבתם למלכות:

הגהות והערות

ידן וידינו מצבות שהקינו עובדי חמה, וכן רדשו בספרא בהר סוף פרק ט לא תקימו (ויקרא כו א) אלו החמנים שבראשי הגזות: טו] כ"ח בפירוש המשנה וכו' דפרי. ובגרסא "שחוק", והוא ט"ס:

פימן פא

בדבר מלבושים שבמדינה זו אם יש חשש איסור מלבושי נכרים והבאים לכאן מפולין אם רשאים ללבושן

י"ד מרחשון תשי"ג.

מע"כ ידידי הרב המופלג מהר"ר בנימין צוקער שליט"א.

בענין המלבושים שבמדינה זו שאין חלוק בין ישראלים לנכרים אם מחייבין בני פולין שבאו לפה וגם הנולדים מהם בפה ללבוש אותן המלבושים שהיו נוהגין בפולין מצד האיסור דמלבושי נכרים ואף שזאת כבר שינה בבואו לפה היה זה באיסור שנשאר האיסור כדאיתא בוד"ס וט"ח ס"ס קנ"ט. והעולם כמעט כולם נוהגין היתר אף יראי ה' אם יש ממש בהיתרם.

הנה שיטת מהר"ק בשורש פ"ח שליכא שום דין שנצטרך ללבוש בגדים אחרים מהנכרים ורק אם לבישת הנכרים הוא פריצות ודרך גאון והישראלים הנהיגו שלא ללבושם יש בזה האיסור. וכן אם הוא בלא שום טעם וצורך אלא לחוק הבל ושטות אסור שהלבישת בזה מראה שהוא רק להדמות אליהם דאליכ' למה יעשה כדברים התמיהין והאלה ובה משמע שאסור אף שלא הנהיגו עדין ישראל כלום. ופסק כן הרמ"א בס"י קע"ח אך הרמ"א נקט בטעם איסור ענין השני כשלבישתן הוא בלא טעם וצורך טעם אחר דאיכא למיחש שיש בו משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עכ"ר והוא מהר"ן ע"ז דף י"א שכתב שלא אסרה תורה אלא חוקות של עכ"ר ודברים של הבל ובסלה וכולן יש בהן צורך עכ"ר עירש. ואפשר שפליגי בדבר שאין שייך כלל חשש שמץ עכ"ר ונחוש. שלמהר"ק יהיה אסור ולהר"ן ופסק הרמ"א יהיה מותר.

ועוד חידש מהר"ק קולא שאף באלו שהוא בלא טעם וצורך אלא לחוק הבל ושטות אינם אסורין אלא כשהוא עושה כדי לדמות אליהם ולא לתועלת ידועה והכיח זה מתוספתא שתניא האומר אל תפסוק בינינו פן תפסק אהבתנו יש בו משום דרכי האמורי ואם מפני הכבוד מותר הרי לך דכל שהוא משום תועלת וכבוד מותר אע"ג דהרגילו בו אמוריים משום חוקם ומטעם זה התיר הקפ"א לרופאים אף אם היה באופן האסור בלא זה כגון אם היו לובשין משום חוקם או בגד שיש בו נדנד פריצת צניעות וענה

על הבאנק אבל כיון שהתנו שהבאנק מוכרח למסור רק לו אסור. לא מבטיא אם התנו זה באופן שיהיו שני הצדדין מוכרחין לקיים בדיני הערכאות שהוא כנעשה הקנין רק עבורו שאסור אף אם יקנו הבאנק במעותיהם שהוא כהלוח לו המעות שלהם. ואף שלא קנה בדיני ישראל מ"מ מאחר שקנה בדיני הערכאות שיהיה מוכרח לקיים הוא כקנה הוא מהישראל. ואולי בכה"ג שיקנה בהכרח מצד דיני הערכאות יקנה גם מדין התורה אף שאין שליחות לעכ"ר משום דאין לך גמר דעת גדול מזה אם המוכר להבאנק יודע מזה שהוא עבור הישראל שהוא כמקנה להישראל ע"י המעות שקבל בתבאנק וכמו אם היה לוקח המעות מע"ג קרקע ברצונו להקנות לו. אלא אף אם התנו זה באופן שלא יהיו מוכרחין לקיים בדיני הערכאות נמי יש לאסור כשידוע להמוכר שע"ד זה קונה הבאנק כיון שמדרך הבאנק לקיים מה שמבטיחים ואף אם נימא שאין בזה איסור ריבית מדאורייתא מ"מ הערמת ריבית ודאי הוי. ולכן צריך לעשות בויתר עיסקא ולהסביר להלוח והמלוח ענין העיסקא.

ידידה.

משה פיינשטיין

פימן פ

אם מותר ליתן תורה בספרו שמרפאים למי שהלכו לו כסף להדפסת ספרו

י"ב אדר ראשון ת"ש.

מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ר בן ציון איזענ"שטאדט שליט"א.

נראה לע"ד שבלשון תורה כמו שאסור לומר להמלוח עבור הלואתו מדין ריבית דברים אסור גם לכתוב ולהדפיס אבל יכולין לכתוב בלשון הודעה שיתברך מן השמים. כי הא זה אמת שיתברך בזכות מצותו הגדולה ונמצא שהוא רק הודעה וספור דברים בעלמא שודאי מותר לפרסם איך שלוח מפלוני סך כך וכך אף אם יהיה מזה להמלוח הנאה ממה שנתפרסמו חסדיו כי מצוה לפרסם עושי מצוה אם אין מקפידין להסתיר לכן גם בכתב ודפוס רשאים לפרסם לכתוב בנוסח כזה "ברכה נתונה מהשי"ת לפלוני הגמל חסד והלוח להדפסת הספר כך וכך" או דוגמא של נוסח זה. שלשון כזה הוא רק הודעה וספור דברי אמת שיש ברכה מהשי"ת לפלוני שגמל חסד בהלואתו.

משה פיינשטיין

החדש הרוב ממקום שהוא אבל בבוא מקצת שממקצת הראשון כבר נסתלק חומרי המקום שהוא לא יאסרו שוב אף כשנתוספו במשך הימים עד שהיו הרוב. ודאיה מהחריי שם שלדעת קצתם שסברו שכיון שברחו אנשי הקהלה מהעיר והיו מיואשים שתבנה העיר בטלו חומרותיה והנהגותיה ואף שתחזור ותבנה אפי' בדור הזה לא יתחייבו לאשר ולקיים מנהגים הקדמונים והשיב להם רק שהצבור לא נתיאשו מלחזור משמע שהודה להם שאם נסתלק מהם חיוב מנהגם לא יתחייבו שוב וכ"ש בכאן שהוא במק"א שכבר נעשה על מקצת הראשון שם קהל אחר שלא יתחייבו שוב אף כשניתוספו מקצת מקצת עד שנעשו הרוב.

ובכלל במנהגי הבגדים יש להסתפק טובא אם יש לזה חשיבות מנהג כיון דאין בזה חשש ממש ולא עדיף ממנהג דאין רוחצין שני אחין בכבול ויציאיה בקורדקיסין בשבת בבירי וישיבה על ספסלי נכרים בשבת בעטו בפסחים דף ג"א שאינם בדין מנהג ממש וגם מסתבר שלא היה מנהג הבגדים ע"פ חכם לכל המדינה שינהגו כן דלא מסתבר שיתקנו להתנהג לאסור ללבוש בגדי צמר שסתם בגדים שבתורה הם צמר או פשתים אלא שת"ח נהגו לעצמן לסלסול בעלמא והתחילו גם הרבה מהעם להתנהג כן מעצמן וכן היה זה בבגדים ארוכים כת"ח שודאי לא הנהיגו זה בדרך מנהג לאסור בגדים קצרים אך הנהיגו מעצמן. וא"כ ודאי קיל מנהג כזה שאין לחייב להתנהג כן במק"א.

אבל הבגדים שיש בהן פריצות ממש שנעשו מחדש בבגדי נשים אף שבעוה"ד כיון שגם הישראליות מלובשות בהן גם מתחלה אין להחשיבן מלבושי נכרים מצד עצם הבגדים אבל עצם הפריצות אולי יש להחשיבן מחזקות העכ"ם וממילא יש לאסור בגדים אלו לישראליות לבד ענין הפריצות מצ"ע גם מצד מלבושי נכרים. ומה שמצריך מהרי"ק בנדנד פריצות ודרך גאון גם שפרשו הישראלים ממנו משום צניעות שמשמע דבלא פירשו ממנו ליכא איסור ולא אמרינן דיאסר משום דהפריצות גופה הוא חוק העכ"ם. אפשר וזה רק בנדנד פריצות כהא דבגדים אדומים וכדומה אבל בבגדי פריצות ממש אפשר אף בלא הנהיגו עדין לפרוש ואף בלא פירשו יש לאסור. וצ"ע באיסור זה. אבל למעשה הא ודאי בגדים אלו יש לאסור על הנשים מצד עצם הפריצות אף אם נימא שליכא בזה האיסור משום מלבושי נכרים. ובמלבושי אנשים אין שייך זה.

ידידו,

משה פיינשטיין

דמ"ם כיון שהוא לובש לתועלת מותר. (ובזה אפשר שיש להצריך שיהא ניכר שעושה רק לתועלת ולא מחמת שרוצה לזנוזות לעכ"ם כדחבאת ממנה"מ ש"ק. ואין טובן לשון שיהא מוכרח מתוך מעשיו שחבאת ממנה"מ ש"ק שזה א"א להכיר מתוך הלבישה אלא הסכנה נראה שידוע לכל שיש בהלבישה תועלת וממילא הוא כאנן סודי שבשביל התועלת הוא לובש ולא מצד התרומות לעכ"ם.) וזהו גם כוונת הרמ"א כיון שהביא זה ממנה"מ ובמנה"מ מפורש כן. וא"כ משוט שאין שום שמץ איסור בסתם בגדים שלובשין במדינה זו אף שגם הנכרים לובשין בגדים אלו מדין מלבושי נכרים דאין בהם חשש שמץ עכ"ם ונחוש וגם לא דבר תמוה אלא לנוי וכדומה.

וגם בליז אין שייך איסור מלבושי נכרים דהא כמעט כל בני ישראל לובשין מלבושין אלו וא"כ מי אמר שהם מלבושי נכרים והישראלים לובשין בכאן במלבושיהם ומדוע לא נאמר שמתחלה הם גם מלבושי ישראל דלא נקבע כלל מתחלה להנכרים ואח"כ גם להישראלים דמתחלה הא נעשו גם לישראלים. ולכן אף להג"א בבאוריו סוף סק"ז שפליג על הר"ן ומהרי"ק והרמ"א וסובר דבכל מלבוש המיוחד לנכרים איסור ג"כ הא מתיר בגדים שהיו לובשין בלא"ה מ"י לא בשביל שהנכרים לובשין באלו אף שקדמו הנכרים ללובשן וכ"ש באלו הבגדים במדינה זו דלא קדמו הנכרים כלל דמתחלה הם גם לישראלים כמו לנכרים שליכא איסור.

וא"כ אף אלו שבא מפולין לכאן רשאים להתלבש בבגדים שלובשין בכאן דכיון שאין איסור כלל וגם הא לא נחשבו מלבושי נכרים כלל ורי הוא כמשה מבגדי יהודים שבמקום אחד לבגדי יהודים שבמקום אחר שאין שייך בזה שום חשש איסור. ואף שבגדי המקום שבאו משם היו לאיזה וחירות יתירה כמו מקומות שלא לבשו אלא בגדי משי מצד חשש שעטנז או שלבשו בגדים ארוכים שהוא לצניעות יתירה ובבגדי ת"ח כיון שעכ"פ ליכא איסור ללבוש בגדי צמר וליכא פריצות בבגדים שלובשין בכאן והא בא להשתקע כאן ואין דעתו לחזור רשאי לנהוג אף כקולי המקום שבא לשם כדאיתא בש"ע י"ד סי' רי"ד סעי' ב' ובש"ך שם סק"ח ובמג"א סי' תס"ח סק"ט אף שהיה מנהג קבוע בכל המקום. ואם לא היה מנהג כל המקום רק אבותיו נהגו ללבוש בבגדי ת"ח ובגדי משי אין חיוב כלל על הבן להתנהג בחומרות אביו כדואר"ן בזה החרי' בסי' קכ"ז. ומה שהבאת שחייבים בני ישוב חדש להתנהג במנהג העיר שיצאו משם רוב בני ישוב החדש. הנה לא שייך זה אלא בבוא מתחלת הישוב במקום

קנב.

אם אמנם ראוי ליראי ד' ית' לנטות בלבושים ובשאר ענינים לדרך היותר צנועה וכמנהג החברים, והפרישה החיצונה איננה סימן יפה על הפנימיות. אבל איסור "ובחוקותיהם לא תלכו", אינה אלא במתאווה להתדמות להם — אבל לא באוהב את היופי המוסכם ואין עולה על דעתו התדמות להם, וכמש"כ* הגר"א ז"ל בביאורו, וכמש"כ הרמ"א ז"ל דדוקא ביש בזה פריצות או דבר בלתי טעם, אבל יופי המוסכם אינו בכלל זה. ודוקא מגדל כבתולה בזמן שהנכרים נוהגים כן והוא רוצה להתדמות להם הוא בל"ת.

קנג.

שלו' רב

אשריכם ת"ח שמצוות חביבות עליכם ביותר. וע"ד... האכזריות בזה הוא רחמים, כי נשואין במכשול איסור כרת הוא כנשואי אח ואחות וכיו"ב, והמסיע בזה הרי כורת נפש אח ר"ל.

הדו"ש באהבה

אי"ש

* יו"ד סי' קעח.

לפעולה האסורה. [והשוה תשׁוׁי אבני נזר יו״ד ח״א, ס״י קכ״ח אות ה׳].
והוסיף עוד רבנו בשיעוריו ואמר בזה״ל, דדין זה נוהג לאו דוקא
באנס נכרי, כאנטיוכס הרשע, אלא הוא הדין נמי אפילו באנס ישראל,
כבן גוריון. [כן התבטא רבנו אז בשעתו מפני מעשה שהיה. וכעין לשון
זה כתב רבנו במאמרו האנגלי שנדפס בס׳ קדושת בית הכנסת, שהו״ל
ברוך ליטווין, עמוד 111. ולעצם ביטוי זה, השוה תשׁוׁי אבני נזר חאו״ח
ס״י תקל״ז. ועיי״ש עוד חחו״מ ס״י ק״ג].

ועפ״י צירוף ב׳ הנחות אלו הורה רבנו הלכה למעשה, דאף דקיי״ל
לדינא (עמשנ״ב ס״י רע״ו ס״ק כ״ה) דאמירה לנכרי מותר אפילו באיסור
דאורייתא במקום מצוה דרבים, ואשר עפ״י יסוד זה נהגו בקצת
קהילות בשאר ארצות להתיר לנסוע לבית הכנסת (הנמצא תוך
התחום) בשבת באוטובוס המונהג ע״י נכרי, מכל מקום במדינתנו א״א
להתיר דבר שכזה, דכל דבר אשר בעצמותו מותר הוא, אלא שנהפך
לסמל להריסת הדת, או בכולה (כעובד ע״ז מיראה, הנ״ל), או
במקצתה, כנסיעה במכונית ובאוטובוס בשבת, אשר נהפך מדינתנו
לסמל הריפורמים והקונסרביטיבים, ש״התירו״ נסיעה לשם תפילה
בביהכ״נ בשווי״ט, פעולה זו הופכת להיות פעולה האסורה.



היפנוטיזם. שאלו לרבנו אם מותר להפיל אדם תחת קסם־היפנוטי
שלא לשם רפואה, אלא לשם צחוק וליצנות בעלמא, וענה רבנו שדבר
זה אסור. ושוב שאלו על טעם האסור שיש בזה, והשיבם רבנו שדבר זה
שטות היא (סטופיד), ואסור להתעסק בדברים של שטות. וכזה אמר
רבנו בקשר למה שנהוג אצל אלה שלומדים חכמת קאראטי, שבתחילת
הקורס משתחווים התלמידים כלפי המורה, ואין בזה משום קבלת
אלקות או דרך עבד״ז, אלא סתם מנהג שטות בעלמא שנהגו כן, זכר
לדרך ארץ הנהוג במזרח־הרחוק. וכששאלו לרבנו על כך, אמר להם
שאסור לתלמידים להשתחוות. וכששאלוהו שוב, והלא אין בזה שום
חשש של עבד״ז, אלא שמנהג־שטות בעלמא הוא, השיבם דאין הכי נמי,
דמהאי טעמא הוא דאסור, דאסור לנו להתעסק בפעולות ובהנהגות של
שטות. (שמעתי).

ומפסטר (ד) במרעבה דחוקאל ומסים בפסוק ותשאני רוח: ב. ביום השני קורין בפרשת (ה) כל הבכור עד סוף סדרא, ומפסטר קורא כמו אתמול, ומפסטר בחבוק מן וה' בהיכל קדשו עד למנצח בנגינות: ג. ואסור להתענות (ו) במוצאי חג השבועות: הגה (ז) ואין אומרים 'תתנון (ח) מתחלת ראש חדש סיון עד ח' בו, דהינו, אחר אסור תג (והנחות מיימני הלכה ב ומהנחים), ונהגין לשטח (י) עשבים (ט) בשבועות בבית הכנסת והבתים, (י) זכר לשמחת מתן תורה, ונהגין (יא) בכמה מקומות לאכל (יב) מאכלי

ו שם, ד אורי בסיון
הרוא בשם ר' ישעיה
וכן כתב ר' יעקב בן
חביב בסוף ב דמינה
בעין יעקב בעברא דפת
אלכסנדראי בלור.

שערי תשובה

אפרים שער ד סעף טו מה שכתבתי בזה: (ב) עשבים, עין באר היטב, ועין בכרי יוסף בשם מהרי"ל לענין ומהרי"ם וכוונתו שליל שני מחר כוונתו אף לפי דרך האמת, עין שם, ועין לעיל סוף סימן תצ שנהגין לומר רוח בשבועות, ואדני אבי וקני בכבוד שור דף רכא קרב הטעם, לפי שדור המלך עליו השלום מת בעצרת והקדוש ברוך הוא ממלא שניהיהם טו וכוונתו בעצרת טלר, ומגלת רוח נכתבה לחס דור, עין שם, ועין בכרי יוסף בשם עוללות אפרים, כי הניחן ספר תורה חדשה לבית הכנסת בעצרת, כאלו הקריב מנחה לה' כוונתו, עין שם:

באר היטב

ו בשבועות קורין בטעם העליון שיש בעצרת הדבורות, ובשבת פרשת יתרו קורין בטעם התחתון, ואז הרי לא תרצח סוף פסוק וקורא העד"י בקמ"ץ, והוא הדין שאר סופי פסוקים או אמתתא, ובשקורא בטעם העליון אז קורא לא תרצח העד"י בשבת, עין שם, ועין הלכות קטנות סימן (פ) (ע), ובספר אור תורה כתב היתיר קורא התחתון ובצבור קורין העליון, וכן כתב הכותב בעין יעקב בירושלמי פרק ו דשקלים, עין שם, כתב העד"י וזה לשונו, מה שנהגין במדינות אלו לקרות פסוק ראשון ואחר כך מתחילין אקדמות יש לתמה האיד רשאים להפסיק וכו', ושםעתי מקורב שנהגו רבנים מבהקים לשורר אקדמות קדם שנתחיל הבהן לקרר על קריאת התורה, וכן ראוי לנהג בכל הקהלות, גם בצידי פתגם שאומרים ביום שני אחר פסוק ראשון של הפסוקה ראוי לנהג בו, עד כאן לשון טו. אבל בתשובת שער אפרים חלק אורח חיים סימן י' האריך לקיים את המנהג, ושאינו כל ביד שום אדם לשנות המנהג, וכן הסכים חתם יעקב, עין שם, (וכן הסכים בספר אליה רבה, ועין שם לענין אמירת ארכין כפי מ"ס): ג. במרעבה, ונהגו להפסיד דוקא גדול וקצב, וכתב אליה זוטא, ואומרים אותו בעמידה: ד. הבכור, ואם חל בשבת מתחילין עשר תעשר: ה. במוצאי, מפני כשחל עצרת בשבת היה יום טובות הקרנות אחר השבת, והנשים מתרות במלאכה באסור תג, שלשי גבורים, מן אברהם, ועין יד אהרן: ו. תתנון, וגם אין מתענין, אחרונים: ז. עשבים, ואם חל ביום א', שושחין בבניית שבת, מהרי"ל, אבל המנהג ששושחין ביום טוב, עין מן אברהם, ונהגין גם כן להעמיד אילנות בבית הכנסת, וזכר שדונו על פרות האילן, וחסללו עליהם, וכתבו האחרונים בשם של"ה, מה שנהגים לחלק עשבים בבית הכנסת לא יחלקו עד אחר תפלת שמונה עשרה כדי שיוכל לקרר, דאסור להפסיק מברוך שאמר עד אחר שמונה עשרה, עד כאן לשונו, והתקן יעקב כתב שמתר לקרר על הריח בין הפרקים, עין שם, צריך לטבל בערב שבועות, וכל מי שלא ישן בלילה כלל ועוסק בתורה מבטח לו שישלים שנתו ולא יאצר

באר הגולה

דגושה, ושתי תבות לא תרצח הם פסוק אחד שלם, ולפיכך העד"י היא נקודה קמץ, כיון שיש שם סוף פסוק, והתני דגושה לפי שכתב לא, היא בטעמת בטעם מפסיק דהינו טפחא, וכן לא תנאף הוא פסוק אחד שלם והתני דגושה והאלף נקודה קמץ, וכן לא תגנב התני דגושה, והשני עושה מאנכי פסוק אחד, ומלא יהיה לך פסוק שני, ולפי זה הנוהג של פני הוא בקמץ, שיש שם סוף פסוק, וכן זכור הוא פסוק אחד, וששת ימים הוא פסוק שני, ולפי זה הכ"ף של תבת כל היא דגושה לא תרצח ולא תנאף ולא תגנב ולא תענה הכל פסוק אחד, ולפי זה כל תני מהם ומהרי"ל של תרצח היא בשבת והאלף של תנאף היא בקמץ לפי שיש שם אמתתא, וטעם שתי נגינות הוא, שהראשון הוא מסדר לפי הכתוב, שכתב כל דבור ודבור בקרשה בפני עצמו, ששאנכי עד לא תשא היא פרשה אחת סתומה ודבור אחד, לכן נאשה מקנו פסוק אחד, וכן מוכר עד לא תרצח, אבל מלא תרצח עד לא תחמד נכתב בארבע פרשיות סתומות והם ארבעה דבורים, לכן נאשה מהם ארבעה פסוקים, והשני הוא מסדר לפי הקרי, שלענין הקריאה אין מלא תרצח עד לא תחמד אלא פסוק אחד בלבד, דהינו שאסור להפסיק קריאתו לגמרי בתוך אמצע פסוק זה אפלו כשקורא ביחיד (שאי אפשר לומר שכתב לא תרצח הוא פסוק בפני עצמו, שאין לו בכל התורה פסוק פחות משלוש תבות), ועל כן כשקוראין בפעם אחד הם נקראין בנגינה המסתברת אותן דהינו בטעם התחתון, וכן מאנכי עד לא תשא ומזכור עד לא תרצח הן מפסיקים לכמה פסוקים, לכן הם נקראים בטעם התחתון שהוא גם כן נגינה המפסיק אותם שם, וזה תכן שתי הנגינות, ועל כן בשבועות נוהגין לקרות בצבור בהראשון דהינו בטעם העליון, לעשות מכל דבור פסוק אחד, לפי שבו ביום נתנו עצרת הדבורות, ובפרשת יתרו ובפרשת ואתחנן קורין אף בצבור בטעם התחתון, ויש נוהגין לקרות בצבור לעולם בטעם העליון, דהינו אף בפרשת יתרו ובפרשת ואתחנן, רק היתיר הקורא לעצמו קורא בשני, וזה תמצית דברי האחרונים:

משנה ברורה

(ד) במרעבה דחוקאל, ונהגין במקצת מקומות שגדול וחקם קורא זאת ההפסטה, וסמך לדבר, ולא במעשה מרעבה אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו, וגם יש נוהגין, שכל מי שקורא אותה עם המפסטר בלחש אומר אותה גם כן מעמד מפני כבודת: ב. כל הבכור, ואם חל בשבת, שצריכין לקרות יתרו, דהא בשבת צריך שבעה קרואים, מתחילין עשר תעשר: ג. במוצאי, מפני כשחל עצרת בשבת היה יום זכיית הקרנות אחר השבת, והוא כעין יום טוב (מגן אברהם), ולפי טעם זה באסור חג שאחר סכות מתר להתענות, אכן מדברי הגר"א משמע דגם שם אין להתענות, וכן משמע בבית יוסף: (ז) ואין אומרים תתנון, וגם "אין מתעניין בם: (ח) מתחלת ראש חדש סיון, דמיד' בשני בסיון אמר להם משה לקדשם לתורה, כדכתיב אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי וגו', ואחר כך מתחיל שלשת ימי הנבלה: (ט) בשבועות, הנו בין ששושחין בערב יום טוב "או ביום טוב גופא, ואפלו אם אותן עשבים אין ראויין למאכל בהמה כיון שחשב עליהן מבעוד יום שרי לטלטלן, כמו שכתב סימן שח סעף כ, ובפרט אם הם עשבים המריחין, אכן אם חל שבועות ביום ראשון "אין לשטחן בשבת, כיון שכונתו לצורך יום טוב ואין שבת מכין ליום טוב, אלא ישטחם ביום טוב גופא, או בערב שבת: (י) זכר לשמחת מתן תורה, שהיו שם עשבים סביב הר סיני, כדכתיב הוצאן והקביר אל ירעו וגו', כתבו האחרונים, במקום שנהגין לחלק עשבים המריחים בבית הכנסת לא יחלקו מברוך שאמר עד אחר תפלת שמונה עשרה, כדי שיוכל לקרר עליהן, "דבינתיים אסור להפסיק, ונהגין להעמיד אילנות בבית הכנסת ובבתים, זכר שבעצרת נדונו על פרות האילן (מגן אברהם), "והגר"א בטל מנהג זה, משום שעכשו הוא חק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם: (יא) בכמה מקומות לאכל, ואם מתר להתענות תענית חלוש בשבועות, עין לקמן בסימן תרד במגן אברהם וכתב שכתבנו שם במשנה ברורה: (יב) מאכלי חלב, עין מגן אברהם, ואני שםעתי עוד בשם גדול אחד שאמר טעם נכון לזה כי בעת שעמדו על הר סיני וקבלו התורה (כי בעצרת הדבורות נתגלה להם על

שער הציין

ג. אחרונים: ד. מגן אברהם ושאר אחרונים: ה. מגן אברהם: ו. מגן אברהם: ז. מגן אברהם: ח. שם: ט. אליה רבה ופרי מגדים ולא חתם יעקב: י. והובא זה בחיי אדם:

שער המורה דיני עירובי תחומין דרך הטהלך

או אם יכולו שנים למקום שארץ חלץ. הכל לפי חלואו. וכן
אם אחר להכריע ב"ח סריני. מפני של חלואו שנים שארץ
אפי"ס שלא בירר לו חת מי רגל עד שחשכס כ"ז עירוב :
שביל י' עירוב שלא מדעת

(ה) חין מערבין שלא מדעת חוץ חכנו ונחנו בקטנים אפי"ס
חין סמוכין של שולחנו ועברו ושפתחו הכנסתים ואפי"ס חינו
בו שלא לערב פליכס ואפי"ס פירכו לפתח עירוב אחר. חינו
כלום : (ב) חכל בניו בגדולים (אפי"ס סמוכין של שולחנו)
וחסרתיו סבגרים ואשתו חינו מערב פליכס חלל מדעתם :
(ג) ואם ששמו ושחקו וולאין בעירובו חכל עירוב לפתח
חין לך מחלס גדולם חזו : (ד) קפן חכן שש ולפתס חולל
בעירוב חמו :

שביל יא, לאיזה צורך מערבין

(ה) לכתחלס חין מערבין חלל לזכר חלוס חגון לילך לבית
חלל חו לבית השחשס של ח"ת חו לסקביל פני רבו וחברו
ואפי"ס די לטיוול כפרדס לעונג שבת ושפתח יו"ס חו לזרזס
פניו פלססיסוכיו"ס : (כ) ושותף לילך של ידו אפי"ס לזכר כרשות
חגון לפייר פירי וזכותס ואם פירכ לזכר כרשות כ"ז פירוב :
שביל יב, וכן חגות עירוב
(ח) לכתחלס חין מערבין חלל חכסי : (ג) ואם פירכ נח
כשחשות פירובו עירוב :

שביל יג, כיצד עשיית עירוב

(א) אם רואה לילך בסוף החתום חו חתוכו ולכחשיך פליו
וחכוון לקנות שס שכיחס ווכי פיקר חולתו ואפי"ס חל אחר
שכיחתי בחקוסי חלל שחק ל"ש חלל חכיחו ווכחשיך ל"ש חל
בדרך ווכחשכ לו קונוס חלפסי כלי חסירס : (ב) ואם חינו רואס
לערוח לכחשיך שס ילך חכסיי (חו ישלח שולחו נן סיח
גדול פקח חתורס כעירוב) ויניח שס חזון כ' סעודות חל' ח
חזונו : (ג) וחלולס ולרשכתן כעירוב כשס כיליס חפת ח
חכל דבר ששחחפין חו : (ד) לפתח ככדי לחכול חו כ' סעודות
חני : (ס) כשפתיח סעירוב חכרך

**פרק אמה יהיה מלה העולם. אשר קדשנו במצותיו. וצונו ער
מצות עירוב : ואמר בזה העירוב. יהא מותר לי או לפי' ופי' ולבני מקום פי' לילך
ממקום זה אלפים אמה לכל רוח בשפת זה : או בי"ס או בי"ב :**

בראשון במחלל. אם ראה מערב בגליו לשני :
(ח) ואם ראה לערב בפת לריך לערב בלוחו פת פלחו שפינ
בו בראשון שכבר קרא פליו שס עירוב לפיכך כשחור ופנישו
ח"ל לומר כלום :

אורח ב' ל"ס של עצרת

(א) ביום חמשים לספירת העומר (לפי דרך קניעותו גדלה
כוח לפולס שסכ בסיון) כוח חן כשכונות וחיונו חל חלל
כדו"ח : (ב) חוכגין לשפות שפניס זכר לפי"ס שכיס ככר ירוח
כפי"ס חל ירשו חל חול ככר כחפל יום ח' לריך לשפות כגניסס
שבת : (ג) גס חוכגין לכסמיד שפני חלנות לפי שבו חזוין
פירות חלילן כדי שיחפוללו פליכן ופערין כפניו פריסס
כסריח"ס לשפתת כו"ס כוס : (ד) חלל שחלחרין להחפולל ח
שחשכס וכוח דקדוק קלוס חתורס חסחחרוניס וחי שפיקסיס
לכחפולל כעשור שחוספין חחול פל הקדוש (כפי"ס חחול ר'
דשבר חליתון וכך לריך לפרוש חחלחנס שכי"ס) כ"ז וריח
ונשכר כקיוספולוס וחחקייס זכ וזכ כידו כי פ"ס כשור שחחפולל
כבר כוח לילס וסיקר כקפידח לחלן דשס חל כוח חלל לחלול
קודס כליילס : (ס) סדר חפולתיו חכו כייס של פסח חלל
חלופרין חת חג כשכונות וחחן חורחני (אפי"ס שחחן חורס
כיס כגי"ס לספירס פ"ת לפי קניעותיו שחיר חסר לשולס
כוח י' כסיון שבו וחנס חורס חליילס דחכסיס) : (ו) חקדשין
ככסיכ וככיתו פל כשולתן וחלופרין זמן חכל חכו כקדוש י"ס
ח' דפסח חלל חלופרין חו חג כשכונות : (ז) ככר וחפסש
כחכנג פ"ס פי' כווכר וכסרי"ס לכיות כעוריס כליילס זס ולסחן
חורס : (ח) דין כרכות כשכר ב' ככית חל כחקוון גס
ככ"ס חלל כשלא יחן חלל כסיס דשחו חין חלמוד : (ס) לפי'
חסרו כרכס חכיון ק' כרכות ולריך לעיין ולחפכ' ככס חס
כדי לידע לפלחוחן : (י) חכל חוכ ויפס לככית פלחו ליד
חיוכ כרכות כשכר חולן פי' פסוס כגריס וחפוס שייס כז
קודס חחפולס חו אפי"ס חקריס חין קפידח חוס כפי"ס חסי

שביל ו' המחזיק בדרך כדי לקנות שביחה
(א) פי שמחזיק לקנות שביחה במקום ידוע לו וכתחין
בדרך (אפי"ס חל יד חלל חן ספליס חלל חלל חחחס חחור
סיקרי סמוכין) וסלך כדי שיניס חלוחו חקוס ויקנס בו שכיחס
אפי"ס חלל כגי"ס לשס חלל חחירז חכרו ללון חו שחור חפולחו
חו חחפכר יח לו ללכך לחחר סד חוחו חקוס שחחוכין לו וחחמו
חלפסי חלל רוחוחיו : (ב) כגי"ס כפני. חו כרפוק (כפס נק'
רפוק פיל כפיל יג) חגון סכח בדרך. חכל כשיר חו שחיו
בדרך. חל : (ג) חקוס שכיחס כרפוק חקוס ח"ל לומר כלום
חלל חין שחור חלכו וסחוקין בדרך חל סכו. קנס שס שכיחס.
וחל"ל כשחכר כרגליו שחורס כחקוס שחחוכן לקנות וחל"ל
כלום : (ד) חי שישן בדרך וחשכס לו קונוס שכיחס כחקוסו .
וח"ל חלפסי חחס :

שביל ח' דין שליה שששע

(א) פי שכיס כסחור וחחר לשולחו פרכ לי כספכר ונחן
סעירוב חחלחס לביתו כפנין סכוח רחוק חחמו ויחר
חחלפסי. וכיחו קרנך חחור חלפסי. חינו כלום. ווכח"ר לו
שכיחס כיוח : (ב) חחן כעירוב כפנין סכוח לו כחור חלפסי
אפי"ס שנס כיוח חחור חחמו קנס שכיחס כחקוס פירכו :
שביל ט' הסערב לרבים סשלו

(א) חומר כרי פירוב זכ ככניל חל בני ספיר וכלכר שיחל
בו חזון כ' סעודות ל"ח חסכולכיס וכל חי שירכס (חכני
ספיר ככית) יספוך פליו : (ב) ולריך לזכות פי' חחר כרליו
ככו כעירובי חחרות (פי' פרוזור דפוסך כשבת) : (ג) ולריך
לכדיטס חל חי סכודישו חכסיי אפי"ס חל גמר חלכו לסמוך
פליו חלל חשחשכס כ"ז עירוב : (ד) וכן חי שכיחס עירוב
לכל שחחוח כשכס וחחר חחס כשכחחוח שח"רס חסחוכן פליו
אפי"ס חלל גמר חלכו פד לחחר יוכל לסמוך פליו : (ס) וכן
חי שששע סכח חכס לשיר וחיונו יודע לחיכס רוח וככית כ'
פירובין וחחר לחוחו ד' שיכח חכסס (חו לחוחו ד' חלל
יכח כגי"ס) ויקנס לי פירוב חלל חל יכח חכיס ככני פירי

(ו) פי שחל בדרך וסכיר חילן חו גדר כסוף חלפסי וחחירח
סחחך קודס שיגיב לשס וחחר שכיחתי חחתי כעירקו קנס
שכיחס חפי"ס חליונו יוכל לכניס לשס חכסיי כחכלך כינוני
חל"כ ירוח. חחור ללכח שס כחחס : (ז) חכל חל כיס יוכל
לכגי"ס שס חלל חכסיי חל חחן חחקוס סככר פקר דשחו חחלן
ונס חס חל קנס : (ח) חדוקח שיידור ד"ח וסס כחור חלפסי :
(ט) חלל חילן חולו פוסד כחור חלפסי חלל ייחד לו חקוס
חלל חחר שכיחתי חחחיו יח לו ר' חלפסי חחקוסו ללד חלילן
חור כעשור ככר. חחחיו של חילן וי"ס חוס : (י) כיס ח' חכיר
וח' חינו חכיר חליונו חכיר חוסר שכיחתי לחכיר. חס חומר
שכיחחון כחקוס פי' : (יא) חדוקח חלל בדרך כחירז ככ"ס
חכל חל לפי סכוח ככיתו :

שביל חו, י"ס שחל בסוף לשבת בין סלפניה בין
סלופרית. או שני י"ס של גליות

(א) יח לו לערב אפי"ס שני פירובין לטמי רוחות וסומך על
חיס חכס פירכס חיוס' כרלחון ופל שכרות שני ליוס שני
(וכוח שיכול לכגי"ס ל"ח חחני סעירובין חיוס כרלחון) חו
שכר ליוס ח' וככני יכח ככני פירז וכן לככר : (ב) חכל
כ"י חל של ר"ס חינו מערב חלל לרוס ח' : (ג) וכן חחכס
לחס פל' פירובו וחחור פירוב י"ס ח' וולל לחחרת. לחחרת
ולל ח' : לשכחות וולל ל"ס. ל"ס חלל לשכחות חו לכוון :
(ד) כספכר כייס של גליות חו לשבת וי"ס חפי"ס סכוח פירוב
ח' לרוס ח' לשני כפי"ס לריך שיכח פליו כלייל רלחון וכליל כ'
כל ככ"ס. כיד פוסס חוליונו שליס כפניס חו כפי"ס חחשיך
פליו (ונוכחו וכל לו חס כיס ליל י"ס) וחלחחר(חלל כוח י"ס
חוליונו לכו) : חקוס חחיוס שס פד שחחשך) חוכלו : ח' כיס
שבת חו חח"ח חל כוח י"ס : (ס) חלל כרלחון. קנס לרלחון
ולל לשני : (ז) פירכ כרגליו כרלחון. לריך לערב כרגליו גכני
ויחפכר שס ויכין לקנות שכיחס וולל וחחר כלום שחחור לפסות
חוס חכנס חחכח ל"ס חו חייס לשבת אפי"ס כדכור : (י) פירכ

כי הוא יוציא מירשת תלמי רבי איוב פתח קריא בנאות סוד פס
 שושנה זו כשהיא נרשנה בין העצים היא קשה על בעלה ללקחה ומה
 הן עושין מביאין את האור והן שורפין חרין לה ואח"כ לוקטין אותה
 כך (ס"ה) צוה ה' ליעקב כסביו ציו"י כגון הלמשיש לנה ויחיה לערן
 מסותמו לשברא נסמרא לחישא לוד לאוטו הד"ד (יחלפ"א) זאת
 ויושלים חרדן העים שמשנה למטר בשניע הקץ מה הקב"ה עשה
 מבית את האור וסורף חרין לה הד"ד (נח"א) והיו עמים משרפות
 שרשנה ומה כתיב ברו (נח"א) בדר נענו : י אמר ר' אבין " מה
 שושנה זו יוצאה עליה שרב תרי היא כמשה יצא מל הרי היא
 משרתת כך כל זמן שצלו של עשו קיים כביכול ישראל נראין כאלו
 הם כמשיח בעולם הזה אבל לעתיד לבוא יעברו צלו של עשו וישראל
 מרסובין ויחלכום הד"ד (ס"ה) אחיה כמל לישראל מה שושנה זו
 אינה במילה אלא על גב ריחה כך ישראל אינן במילה אלא על גב
 מצות ומעשים טובים מה שושנה זו אינה אלא לריח כך לא נבראו
 צדיקים אלא לנאותן של ישראל מה שושנה זו עולה על שלחן של
 מלכים תחלה וסוף כך ישראל הן הן לעולם והן הן לעולם מה שושנה
 זו נברת בין העשבים כך הן ישראל נברים בין האומות שנאמר
 (ס"ה) כל רואיהם יכירו כי הם יוצי ברך ה' מה שושנה זו
 מתקנת לשבתות וימים טובים כך ישראל מתקנין נאות מחר :
 אמר רבי ברכיה " אמר הקב"ה למשה ק' אמרו לישראל בשמיים
 במצרים הימים וימים לשושנה בין העצים עכשו שאתם נכנסין לארץ
 כגון היו דומין לשושנה בין העצים והם דעתכם שלא תעשו לא
 כמעשה אלו ולא כמעשה אלו הד"ד כמעשה ארץ מצרים : ר' יצחק
 פתח קריא בבן אדם שיש לו שתי כות מלא אתה שתייה מאב
 אחד שתייה משפיר אחד כמל (מל"א) ובני הם כות ושתייה ופוט
 וכגון אמר רבי ינאי מלך ללך שיהיו כל ישראל והשירה אותה
 במבוי אחד ומצאנו כולן בעלי גנות ובעלי כשפים א"ל כרתו דעתך
 שלא תעשה לא כמעשה אלו ולא כמעשה אלו : כך כשהיו ישראל
 במצרים היו מצרים בעלי גנות וזאת שנאמר (ס"ה) אשר בשר חמורים
 בשרם וכשנכנסו לארץ כגון היו כנענים בעלי גנות ובעלי כשפים
 (י) (י) שנאמר מרוב גנותי וגם מרוב הן בעלת כשפים אמר לן הקב"ה
 בני הורויו שלא תעשו לא כמעשה אלו ולא (י) כמעשה אלו הד"ד
 כמעשה

נאמן ששמו של הקב"ה ע"ב אותיות: ה' ר' עזריה בשם ר' יהודה
ברבי סימון אמר * משל למלך שהיה לו פירס נמשך עשרה
תנאים ושל נפגים ושל רטונים ושל פרחים ומסר לאריום והלך לו
לאחר ימים בא המלך והציץ בפרסם לידע מה עשה ומצאו מלא
החזין והדרדין הביא קצצים לקצו והציץ באותן התוחין וראה בו
ששנה אחת של ורד נמלה חררה בה ושבת נפשו עליה אמר המלך
בשביל ששנה זו ינצל כל הפרס כך כל העולם מולו לא נברא
אלא בשביל תורה לאחר כ"ז חרות הציץ הקב"ה בעולמו לידע מה
עשה ומצא מלא מים במים דור אנוש מים במים דור המבול מים
במים דור הפלגה מים במים והביא קצצים לקצו (ו) שנא' (הלים טז)
ה' למבול יטב ראה בו ששנה אחת של ורד אלו ישראל ונמלה
וחרירה בשעה שנתן להם עשרת הדברות ושבת נפשו עליו בשעה
שאמר נעשה ונשמע אמר הקב"ה בשביל ששנה זו ינצל הפרס
בזכות תורה וישראל ינצל העולם: ה' רב נתן רציפורי פתר קריא
בגמילות הסרים ² בנודע שבשקולם עשרה בני אדם נבנסין לבית האבל
ואין אחד מהם יכול לפתח את פיו ולברך ברכת אבליים ואחד מהם
פוצח פיו ומברך דומה כשושנה בנודע בשקולם עשרה
בני אדם נבנסין לבית הכנסת ואין א' מהם יכול לפרוש על שמע
ולעבור לפני התיבה ואחד מהם יודע דומה כשושנה בין הדוחים *
רבי אלעזר אזל לחד אתר אמרו ליה פרוש על שמע אמר להון
לינא חכם עבדו לפני התיבה אמר להון לינא חכם (ו) אמרין דין דוא
ר"א דין דוא דאמין מתגלגלין ביה על מנן עזוחין ליה רבי נתברכמו
פניו והלך לו אצל ר"ע רבין אמר ליה למה פריך תללוותי תני ליה
פניו א"ל צבי מרי דרובא א"ל אין אלפיה לבתר יומין אול תנייה
אתרא אמר ליה פרוש על שמע פרוש עבדו לפני התיבה עבר אמרין
איתחם ר' אלעזר וקורין ליה רבי אלעזר חסמא * ר' יונה הוה מליץ
להלמדיו ברכת אבליים אמר יהוון גברין בכל מלה: ה' רבי חנינא
בריה דר' אבא פתר קריא ² במלכות מה שושנה זו כשהיא נטונה
בין הדוחים רוח צפונית ויצאת ומטה אותה כלפי דרום והתחז עוקצה
רוח דרומית ויצאה ומטה אותה כלפי צפון והתחז עוקצה ואע"כ
לכן מבזין כלפי מעלה כך הן ישראל אע"כ שהן נבזין ואנוניות ואגרוניות
לבן מבזין כלפי אבירים * שבששים מאי עמא (סו) עזיני תמיד אה' ה'

2

[illegible]

פירוש פסוק

[illegible]

ידי בנות

[illegible]

ימך מוצר

[illegible]

מעשה הלכות ת"ב ימים נוראים רב יב

ישראל. ב' ע"ח משכיל לאסף. (נד) ג' פ' רועה ישראל. ד' ק"ה הורו לד' ה' קל"ד הללו את שם. ו' ס"ו הריעו לאלקים. כל המוטורים הללו חל א' טהם בשבת נרחה מפני שיר ש"ש. ולמחרת השבת מהחיל משיר שפסק. ואומר בכל יום כסדר הנ"ל ואחרון נרחה. שביעי של פסח י"ח למנצח לעבד אחרון של פסח קל"ז הורו לה' כי טוב (נה).

קצא בשבועות אין להעמיד אילנות כי מאחר שאינו אלא מנהג ולא מדינא. ועכשיו חוק העמים הוא ונכון לבטל:

קצב שש"י לשבעות יום א' י"ט. ב' ס"ה (נו):

הלכות תשעה באב

קצג שבת חזון לא שינה מבגדי שבת כלל אפילו חל ט"ז בשבת אין לנהוג אבילות בפרהסיא וכ"ה לאבל. (עי' ש"ע שלו סי' תקנ"א ס"ק ג')

קצד סעודה המפסקת אכל על גבי

קרקע אחר מנחה ולא אכל בצים: **קצה** בט"ב אומר הש"ץ עננו אף בשחרית. וא"א שש"י תיכף אחר קינות. אפילו קודם חצות הניח תפלין: [בנ"י על ס"ש רמ"א בהג"ה סי' תקנ"ז] מי שאכל בט"ב יאמר נחם בבהמ"ז כ' רבינו וצ"ל בש"ע שלו. וז"ל למד ממ"ש בי"ב ס"ס תרי"ח ולא דמי דהא אמרינן בשבת שם ימים שאין בהם קרבן מוסף כו' ואין בהם הזכרה בבהמ"ז ול"ד לחנוכה דשם משום פרסומי ניסא ואם בא כו' וגם דקביעא: א'

הלכות ימים נוראים

קצו א"א קודם כל סליחה ברחם אב. וכו' כ"א קודם סליחה הראשונה וקודם עקידה. בפסוק אין מי כו' שונית החרו הראשון. אין לימר אשמנו כ"א פעם א' ולא ג' פעמים:

קצז בר"ה ויו"ב מהפללין מעומד ולא בכריעה. גם אין להרים קול יותר מבתפילה כל השנה (עי' ש"ע שלו סי' קפ"ז ס"ק י' א"א וס"ק כ"ב) כל הרשעה כלה

פעולת שביר

שנמדד לפניו ונתרבה שיעור חלה מטעם זה נמנע ככל ע"ש ליתן לכהן כ"א בערב פסח שהיטה מרובה סי' קצה א) אע"פ שי"ל דלא מקרי הזכרה חלף כשמוכר ענינו של יום. יום חג פלוני הזה או ר"ח או הזכרון או יום הכפורים הזה ונחמנו שנת ימי חנוכה אלו וכפורים בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי ואסתר כו' בשלשה עשר לחדש אדר כו' אבל נחם שלא הזכיר בו דהאי יומא קא גרים ואינו חלף תפלה ותחנונים לרחם על אבילי ציון ועל בני ירושלים דמישך שייך כולי שתא י"ל דלא מקרי הזכרה כלל. ונראה שאם בא להזכיר בכל השנה בתפלה ובהמ"ז ניסח נחם רשאי שאינו חלף תוספת תפלה בברכת ירושלים. מ"מ סברת רבינו וז"ל כיון דבירושלמי

תוספת מעשה רב

סופר וכן בסוכות יום ב' משום לולב: (נד) יש' אומרים משום רבינו ז"ל להיפך. יום ב' פ'. יום ג' ע"ח.

(נה) ותיכף לאחר הפסח. ישב ללמוד בפרישות גדול למאד אמר שהם ימי הכנה לקבלת התורה ער חג השבועות.

(נו) אך הר' יעקב כהנא. ספוק במדומה לו שגם ביום א' אמר כומור ס"ח. ועכ"ז נהג ליומר שניהם. ומאד שמח רבינו ז"ל ותגדל לו השמחה יותר מכל רגל. ועלו לבו בשמחת מתן תורה וחאריך בשולחנו בטאכל ובששתה ושבתים: דעת

(ס"ד דברכות הל' ג') קרי לנוסח נחם מעין המאורע לענין תפלה. ואפשר מפני שאין לנו לקרוא א"ע אבילי ציון וירושלים חלף ביום ע"כ שכל מלות הנוהגות באכל ונהנות כפ"ב ה"ה לענין

[illegible][illegible][illegible]

ש' שמים יב' חגל קצור ופסח כ"י, דעה ארבעים דעמד סח
 פוחר נחמל' ונביא' סח' פלד וק' נב' כח' ונרצ'
 נכח' וקח' של רנב' וקל' לפי פיער' דעמדו פוחר וסח'ס' סח'ר' גז'
 דעס' נביד' חגל' סכ' כיל', חגל' נחמל' נביח'ס' כסל' לל' אחר' נסח'ס'
 נסח'ס' חס' קל' סח'ר' ס' לנח'ס' דעס' רנב' קל' דעמד סח'
 סח'ר' סח'ס' וסח' פיר' כסל'ס' פסח' גן נגד' רן' לביח' פ'ס' וסכ'
 וס'ק' לסח'ס' של רס' דיעס' ולק' לנב'ס' עמד' חס' מל'ק' פסח'ס' וס'
 נסח'ס' גן' חס'ס' לביח' וסל' ג' פיעס' ולפכ'ר' פסח'ס' סח'ס' דלח'ס' נב'ג'
 פוחר' קיע'ס' פסח'ס' לסח'ס'ס' לח'ר' פיעס' ונח'ס' ס'ס' כס'ס' נס'ס' ריח'
 ניעו'ס' חס' ספח'ס'ס' לנח'ס' ולס'ר' פיעס' נס'ס' סח'ר'ס'ס' וס' לפי' ס'ס'ס'ק'
 ס'ס'

נוהגים לשים ירק ועשבים, ומרן החזו"א לא נהג בכך, וכן נהגו הפרושים והנוהגין ע"פ הגר"א²⁴.

יב. הדלקת נרות יו"ט - ומדליקין נרות יו"ט ומברכין אקב"ו להדליק נר של יו"ט, יש נוהגין להדליק כשחוזרין מביהכנ"ס²⁵, והנכון להדליקם מבע"י לכבוד

להעמיד בחג שלהם. וכ"כ המ"ב. ומשמעות דברי המ"ב שהביא דברי הגר"א רק לגבי המנהג שכ' המג"א לשטוח ענפי אילנות, משמע דהמנהג שהביא הרמ"א לענין שטיחת העשבים וירק לא ביטל הגר"א, ורק לגבי מנהג האילנות ס"ל להגר"א דהוי חק העכו"ם, ושו"ר כן בארחות רבינו ח"ד שכ' כן בשם מרן הקה"י זצ"ל. [ואמנם למעשה כ' שם שלא שטח כלל וכן מרן החזו"א, רק שבחו"ל נהג לשטוח]. אך בערוה"ש ס"ס תצ"ד כ' שהגר"א ביטל מנהג שטיחת העשבים והאילנות מטעמים ידועים. ולא ביאר הטעם. וכ"כ בשער יששכר ח"ב [קיט:] שכן מנהגם בשוא"ת. והמהרש"ם בדע"ת לסי' תצ"ד ישב המנהג שאין בו משום חוקות הגוים ע"פ הריב"ש סי' קנ"ח, דכל דבר שעושין מחמת טעם אינו חוק ואין בו משום ובחוקותיהם לא תלכו, ושכ"כ השו"מ ביוסף דעת ליו"ד סי' שנ"ח ע"פ הריב"ש דמנהגן של ישראל תורה הוא. ובפרט שהגוים מעמידים גם בחוץ ואינם מעמידים בפנים אין חשש. אמנם שי' הגר"א ביו"ד סי' קנ"ה דלא כריב"ש דאף כשיש להם טעם יש בכך משום חוקות הגוים ע"ש.

ושמעתי מהגרי"ש אלישיב זצ"ל שהמנהג בא"י ליתן עשבים וירק בביהכנ"ס עכ"פ, לפי שכהיום אין בכך במקומותינו משום חוקות הגוים דמצויים אצלנו רק ישמעאלים ואין עושין כן אצלם, ובפרט ששמים רק עשבים וירק כעיקר מנהג הרמ"א ולא ענפי אילנות, ואמנם בארחות רבינו כ' דמרנן החזו"א וקה"י זצ"ל לא הניחו עשב וירק כלל בביהכנ"ס [אע"פ שהקה"י צידד להיתר] וכן מנהג הפרושים והרבה ישיבות קדושות.

²⁵ ש"ע רס"ג ס"ה, ורבים נהגו להדליק בלילה כשחוזרים מביהכנ"ס סמוך לאכילה, אך כבר צווחה ע"ז הרבנית המשכלת אשתו של הפרישה כמבואר בהקדמת בנו ליו"ד, דהמנהג הזה נבע מחמת ליל י"ט שני של גלויות שאסור להכין מי"ט ראשון לשני לפיכך מדליקין בלילה, אבל מה שנמשך מזה שאין מדליקין בערב י"ט ראשון מבע"י זה אינו נכון ויותר